

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR.
(Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évr: 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr.
Előfizetheti minden postahivatalnál és könyvtárban.
Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr:

KIADÓ-TULAJDONOS
az „ATHENAEUM”,
(Barátoktere 7. szám.)

H I R D E T É S E K.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„HAZÁNK S KÜLFÖLD”

című, számos illusztrációval s pompás színes-nyomású műlapokkal megjelenő,
és a

„HETI POSTA”

című illusztrált politikai hetilapokra.

A „HAZÁNK S KÜLFÖLD” 1870. évi *egész éves előfizetői* (habár csak évnegyedenként fizetnének elő) a csomagolási 30 kr beküldése után ingyen részesülnek 1870-re szóló nagy színes műlapunkban, mely az ideinek alakjára nézve párja lesz s

„Bem tábornok jutalma”

cimmal szabadságharcunk egyik legmeghatóbb jelenetét ábrázolja.

A „HAZÁNK S A KÜLFÖLD” ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEI:

Egész évre 6 frt. — Jan.—jun. félévre 3 frt. — Jan.—márc. évnegyedre 1 frt 50 kr.;
(Az új jutalomkép csomagolására 30 krajcár.)

A „HETI POSTA” előfizetési feltételei:

Egész évre, (januártól dec.) 4 ft. Félévre (jan.—jun. 2 ft. Évnegyedre (jan.—márc.) 1 ft.

Szokoly Viktor,
felelős szerk.

Kiadó-tulajdonos az „Athenaeum-társulat.”
(Barátok-tere 7. szám.)

TARTALOM.

Cikkek : „Erdélyi képek“ XXXIX. A szentmihálykői várom. — „Az állatszeliidő.“ (Beszély.) — „A hódról.“ — *Paszlavszky J.-tól.* — „Egy angol vásár.“ *Lukács Gyulától.* — Gróf Guyon Rikárd honvédtábornokról. — *Szokoló Viktortól.* — „Vándorlásaim Észak-Amerikában.“ *Rosty Páltól.* — „Hogyan esznek és dolgoznak a lángeszek.“ *Verovác Mláden-től.* — „Egy hét története“ *Vadnay Károlytól.* —

„Irodalom és zenészet.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ — „A kiadóhivatal üzenetei.“ — „Ujdonságok.“

Képek : A Szentmihálykői várom. (Straubert Ö. rajza). — Hódak munkájuk közben. (A Schwechatí csata előtt. (Guyon tábornokról“ c. cikkünkhez, rajz. Jankó János). — „Ha megmozdulsz, halálfia vagy barátom!“ („Az állatszeliidő“ c. cikkhez“).

Irodalom és zenészet.

— („A pápa és az egyetemi zsinat“) című könyv jelent meg Janustól, német eredetiből fordítva. Terjedelme csaknem 400 lap, ára 2 frt.

— („Születés és vagon“), regényke Mühlbach Lujzáttól; fordította Szabó Antal, kiadta ifj. Csáthy Károly Nyiregyházán; ára 60 kr.

— („Keletindiai tündérmesék“) az ifjuság számára. Angol után közli Vámbéry Armin. Szép cimképes kiadás, vastag egy kötet; kiadta Heckenast G.; ára 2 frt.

— („Gazdasági műszaki egytan“), kézi könyv gazdák és iparosok számára; kiadta Heckenast G., a szövegbe nyomott 114 ábrával. Ára 4 frt.

— („Harctan“), összeállította és a m. kir. tud. egyetemen előadja gr. Pongrácz Károly. 2 dik és 3-dik kötet; ára egyenkint 1 frt. Kiadta Heckenast G.

— („Barátfülek“), írta Papramorgó, kiadta Heckenast G. Ára 80 kr. A kath. papság ellen szóló pamphlet ez, milyen most a római zsinat alkalmából sok terem.

— („Költemények“), írta Györgyössy Rudolf, kiadta a Bettelheim testvérek Aradon. Egy füzet, ára 1 frt. Tiszta jóvedelme aradi jótékony célokra van szánva.

— („Tábori ének és Parsch műkereskedésében megjelentek“):
1. „Ida-lassu“; eredeti csárdás zongorára; szerző Farkas Miska; ára 60 kr.

2. „Aradi ünnepély-induló.“ zongorára. Leitermeyer Sándortól; ára 60 kr.

3. „Milos-fleurs“ polka française. zongorára Leitermeyer Sándortól; ára 50 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Szives munkatársainknak* boldog új évet kívánva, midőn mult évi közreműködésükről őszint'n köszönetet mondánánk, érdekes dolgozataikkal a jelenben is viszontlátni reméljük.

— *Pesten*; Pr. J.-nek. Az utóbbi főlétel mellett szivesen fogadjuk a H. P. részére.

— *G. re*: P. S.-nak. Tekintetbe véve a lapok drága kiállítását, nem lehet.

— *A „Spanyol szerelmi kalend“* már egyszer kezeink közt volt, de akkor sem szoroztuk a közlendők közé.

— *Pesten*: Sz. A.-nak. A nagy olvasóközönségre nézve is bizonyára nem érdektelen régészeti cikket mielőbb kiadjuk.

— *Kisújszállásra*: H. L.-nak. Ohajtása teljesült; ama börtönrónikát szivesen fogadjuk, a másik tárgy azonban lapban való közleményül kissé száraz fogna lenni.

— *Budán*: M. B.-nak. Kérnök személyes látogatását.

— *Pesten*: M. Zs.-nak, Gyöngye és elharmakodott fordítás az.

— *B. B.-nek.* A vége igen szép, az elsőtől egészen a tizenegyedik verspárig azonban igen bágyadt; magát az elbeszélést élénkebbnek, a festést — tárgyánál fogva — merészebbnek ohajtanók. Érdemes egészen új át dolgozása.

— *Szarvasra*: S. S.-nak. Hogy alkalmi legyen, attól — térhiány miatt — elkéstünk. Majd később.

— *A meg nem említett kíváratok* egyáltalán nem használhatók.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *A „Guyon N.-Szombatnál“* című képet illetőleg kérjük azon t. előfizetőket, kik mint tavalyi előfizetők most küldék reá a csomagolási 30. kr. méltóztassanak, kissé 17rni, mert a lapokra naponként több száz előfizető érkezővén, első sorban ezekre nézve szükséges intézkedni. Rövid időn a képek is expedáltak.

Ujdonságok.

* *(A Rokkant honvédeknek építendő menház ügyében.)* Kossuth egy levelet intézett Vidacs Jánoshoz, mint a menház ügyében kiküldött bizottság elnökéhez. Kossuth ezer frankot ajánlott föl a kegyeletes célra. Jókai pedig évenként, egész életére, 100 frtot ajánlott föl. Csernátorny szintén 100 frtot adott.

* *(A „Corvina“)* könyvkiadó részvénytársulat választmánya, dec. 31-diki ülésében Vadnay Károlyt választotta igazgatóvá.

* *(Emléket gr. Bathány Lajosnak.)* A „P. Napló“ sylvester-napi száma föl hívja a magyar közönséget, hogy szabadságunk vértanujának, Bathány Lajosnak emléket állítson. Holttetemei jeltelenül nyugosznak, nevét s emléket semmi monumentális jel sem örökíti még. A családi kegyelet tisztelet-

teljesen félre volt, a hol csak nemzeti kötelességek teljesítéséről lehet szó. A „P. N.“ szerkesztősége 100 frttal nyitja meg az aláírásokat, a szept. 1870. év utolsó napjáig fog gyűjteni. A „Hon“ pedig következő sorokat közölt e kegyeletes ügyben: „Gróf Bathány Lajost mi a század legnagyobb alakjai közé számítjuk; a magyar századok lovagiasága megújított alakjának, a szabad elvek, eszmék és tettek személyesítőjének, az öntudatos hazaszeretet mintaképeként tekintjük őt. És mivel ily alaknak méltó épen úgy a szemek előtt, mint a szívekben magasan állni, ohajtjuk, hogy gr. Bathány Lajosnak emlékszóba legyen, melyre ezennel mi is aláírást nyitunk lapunkban, s azt Jókai Mór részéről száz forinttal megkezdjük“

— *(Adakozás.)* A rokkant honvédek menhá-

H A Z Á N K

S A

K Ü L F Ö L D.

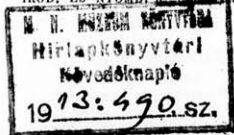
SZERKESZTÉ

SZOKOLY VIKTOR.

KIADTA AZ

„ATHENAEUM“

IROD. ÉS NYOMD. R. TÁRSASÁG.

PEST,

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

—
1870.

TARTALOM.

I.

A képek és ábrák jegyzéke.

Lap.		Lap.		Lap.
Arcképek.				
Lesseps Ferdinánd	17	A szept. i képtalan egyik kapuá.		
Moore Tamás	33	(Myskovszky rajza)	341	Egy alag-egész profil ácaak kitérőse
Liebig Justus	50	Az eperjesi r. kath. templom. (Mys-		Az alag boltzatának építése
Gr. Guyon Rikárdné	81	kovszky rajza)	353	A kitérés befejezése
Rochefort Henrik	145	A kassai székesegyház keresztlő-		Alagút-é, ítés megosztott profilal
Girardin Emil	161	medencéje	373	Az alag-bolthajtás kitérőse
Hegyessy József, a középianodák	180	A kassai székesegyház. (Myskovszky	376	A bolthajtás-épités
nesztorá.	241	rajza)		Jazhizoné, japáni lőse
Stroszmayor, horvát püspök	241	Életképek, népviseletek stb.		
Bányász Márton, sziberiai magyar	257	Oláh pénzváltók Brassóban	65	A legujabb pompéji-i áca-árok.
rab	257	A pesi tüzoltók	219	(Guny-rajz.)
Különböző nemzetiségű püspökök a	312—313	A határőrvidéki nők	329	A „va-szűz” első áldzata
római zsinaton. (9 arckép)	312—313	Horvát határőr	337	A prágai vas-szűz
Pater Bekx, a jezsuiták generálisa	324	Mármarosi oláh nők	401	Báthory Erzsébet csejthe-vári szűze
Gerstácker Frigyes	356	Természetrajzi képek.		
Gr. Batthyány Lajos	369	Hódok munkájuk közben	5	A „va-szűz” első áldzata
Dank Agápné	385	Óriás kaktuszok Kaliforniában	57	A prágai vas-szűz
Bulver Eduárd	404	A vízi boa kiüldelme bivalylal	69	Báthory Erzsébet csejthe-vári szűze
Műtárgyak.				
„A kis bűnös.” (Coomans festménye)	73	Az ember a kőkorszakban	72	Viad i eb és patkányok kö t
„Az eltört hegedű.”	89	Az ananalu-ák	101	A solferinói hősök csoportjai
„A fogfájás.” (Vautier festménye)	163	A nympheae levele és virága	164	A római nő-élet falai közül
Jézus és a szamarita nő. (Doré „Bibli-	265	A dodo-madár	181	Jávai bálványok
liájá”-ból)	265	Az állatkert majom-ketrecében 248—249		Mária Antoinette börtöne
Sámson és Delila. (Doré „Bibliá-	345	Utazási képek.		
já”-ból)	345	Wapperti, a három utolsó tárnai		Az Anglia és Franciászószág közötti
„A számtízött.” (Durand szoborműve)	372	női egyike	84	vasút doweri indóháza
Tájképek, várak és városok.				
A szent-mihálykői várrom. (Straub-	1	Budhista templom Japánban. (Xantus		Buvármunkálatok a charlestoni ki-
bert Ő. rajza)	1	leveléhez)	104	kötőben
„Cseténye boli.” (Staubert rajza)	37	Dr. Doy és fia kocsiainak megtámadása	105	Az új Themse-alagút
A Retyezát. (Straubert rajza)	40	Hong-Kong. (Xantus leveléhez)	116	Állomás az új Themse-alagútban
Ujsziget Vasmelegében	129	Hong-kongi szédán. (Xantus leve-		
Kapos és vidéke Zalamegyében	225	léhez)	117	
Az intro-galdi zuhanyfürdő. (Stau-	244	Dr. Doy és fia kilállgattatása	120	
bert rajza)	244	Dr. Doy és fia vasbörtönben	121	
Az erdő-lényei fürdő	409	Khinai nő Macaóban. (Xantus leve-		
Régi s újabb épületek és emlékek.				
Memnon szobrai Egyiptomban	41	léhez)	133	
Az apiai ós-római út	108	Khinai coolie Macaóban (Xantus l.)	136	
A veszprémi-palota várkastély. (Pa-	200	Dr. Doy megszabadíttatása	137	
tyi L. rajza)	200	Khinai sámpánok. (Xantus l.)	149	
Régi magyar fegyverzetek a zay- ugrói fegyver árból	212	Khinai kereskedő. (Xantus l.)	150	
A római Pantheon	213	Macao kikötőj. (Xantus l.)	152	
A sz. Péter-basilika tere	214	Zsiráf-vadász	217	
A sz. Péter-basilika homlokzata	216	Vámbéri karavánjával átkél a Mur-		
A sz. Péter-basilika belseje	216	gábon	232	
A verebi ref. r. templom. (Öreg J. rajza)	229	Vámbéri karavánja Koráthagi előtt	233	
A sz.-imrei templom. (Straubert rajz.)	260	Vegyesek.		
A esztrémi evang. templom. (Mys-	289	A schwebati csata előtt. (Jankó J. rajza)	8	
kovszky rajza)	289	A sz.-beruáthgyei kóroda	20	
Csetneki István emléke	290	Az egyetemes római zsinat	24—25	
A lőcs-i kath. templom. (Myskovszky rajza)	305	A medvék güdrében	52	
Thurzó János síremléke	308	A tok-halászat	56	
A késmárki kath. templom. (Mys-	321	Vasuti úrház a Pacific-vonalon	88	
kovszky rajza)	321	A rat sbonei kincskamra	148	
		Építési kezdett alagút átmetszete	184	
		Egy alag és aknájának átmetszete	—	

Különböle ábrák.	
Egy labyrint-kert mintája	48
Angol kép-részes rendelet a tisztá-	
niaihoz	85
A vasuti vonalot szállító hajók	
hossz-átmetszete	360—361

II.

Irodalmi cikkek.

Lap.	Lap.	Lap.	Lap.
Költevények.		Börtönkrönika. <i>Hajdu L.</i> 125., 139., 155., 173., 189	
A király leánya. (<i>Krajnai néphal-</i> <i>lada</i>) <i>Prém J.</i> 18	Hős-e, vagy áruló? <i>Udvarnoki K.</i> 161	Egy kiirtott embertörzsről. (2 kép.) 81	Egy kanzsasi rabszolgá-felszabadítá-
Zivataros tóli estén. <i>Tóth Lajos</i> . . . 66	A josefstadii börtönkünyvtárról. <i>Né-</i> <i>meth L.</i> 153	kalandjai Missouriban. (Doy után. számsz keppel.) <i>Kisvárdai Géza</i>	107., 119., 133
A vadon rózsáj. (Képpel.) <i>Goethe</i> <i>után Csepely S.</i> 169	Adatok a veszap em palotai várkas-	Zsiráf-vadászat. (Képpel.) a-b. . . . 219	Visszaemlékezés karavános életemre.
Krajnai népdalok. <i>Prém J.</i> 181	ty történetéhez. (Kép.) <i>Patyi L.</i> 199	(Képpel.) <i>Vámberitöl.</i> 231	
Szabadságról álmodozom. <i>Rónay I.</i> . . 217	Borkivétel a XVI. század. <i>Lávay J.</i> 203	Nép- s helyismertető cikkek.	
A költő vágya. <i>Szemere M.</i> 307	Régi fegyverek a zay-ugrócy fegy-	Erdélyi képek :	
Szobháiban. <i>Szemere M.</i> 307	vertá-ból. (Képpel.) <i>Lója K.</i> 215	XXXIX. A szentmihályki vármor. (Kép- pel.) <i>St. Ö.</i> 1	
Az én szobám. <i>Kenézy Császár.</i> . . . 339	A munkácsi állambörtön krónikája.	XL. Hátszeg vidékéről. (Képpel)	
Megvédél aradat. (Ballada.) <i>Prém J.</i> 402	<i>Laesny Vince</i> 220	<i>St. Ö.</i> 39	
Beszélelyek, életképek stb.		XLII. Brassói pénzváltók. (Képpel.)	65
Az állatszeliidő. (Képpel) 2., 19., 34	Az Ádám-kora előtt eltemetett vá-	XLIII. Az intro-gáldi zuhanyfürdő.	243
Thuzsme'nda. (Erodoti beszélely.) <i>Ma-</i> <i>gor B.</i> 50., 66., 83., 100	ro-ról. <i>K. G.</i> 252	(Képpel.) <i>Strawbert Ö.</i> 243	
Ósapánk. (Jókai „Fekete gyémán-	Kazinezy levele Cseroi Miklóshoz.	XLIII. A szent-imrei templom. (Kép- pel.) <i>St. Ö.</i> 259	
tok-á regényéből. Képpel) 72	Közl. <i>Lukátsfy A.</i> 267	Egy angol vásár. <i>Lukáts Gy.</i> 298	
Egy magyar ember pö-re Bécsben.	A kufsteiner állambörtön foglyai. <i>So-</i> <i>mogyi J</i> 283	Ujszege. (Képpel.) <i>Patyi L.</i> 129	
<i>Kásonyitöl.</i> 92	Az ősmagyar hadászata. <i>Zádorcsy K.</i>	A japáni harcosokról. (Képpel.).	198
A bünhődés. (Képpelkel) 97., 113	285., 298	Kapos és vidéke, Zalamegyében.	225
Az őlomygári. (Képpelkel) 161., 177	Hazá k egynehány középkori mű-	(Képpel.) <i>Patyi L.</i> 225	
Regina. (Képpel.) <i>P. J.</i> 193	emléke. <i>Myskovszky V.</i> töl. :	A yerebi ref. templom. (Képpel)	231
Kátai uram nagyravágyása. <i>Deák</i> <i>Farkasöl</i> 211., 237., 250., 259., 279	I. A eszetei ev. templom és Csetne-	<i>Öreg J.</i> 231	
Gr. Al-Arcos. (Képpelke) 227., 245	ki István síremléke. (Két kép.)	Leánybabanák a Szerém-égben. <i>Lr-</i> <i>geffy A.</i> 300	
C-ak az egyik pisztoly töltött. (Kép.)	II. A léseki k. templom és Thurzó	A botlehem-jósek. <i>Sipos S.</i> 317	
273	síremléke. (Két képpel) 305	A határvidék és a határőrök. (Kép- pelkel) 333., 337	
Aholt kéz. (Képpelkel) 291., 307	III. A kismárki r. kath. templom.	Matorica és oca. <i>Ligefi A.</i> 380	
A régi ism rös. (Képpel) 326	(Képpel) 322	Magyarországi fűrdők :	
Egy anya áldozata 341	IV. A szepezi káptalan egyik ka-	XIII. Menyhaza. (Képpel.) 388	
A fekete melakör. Közli <i>Paszlavszky</i>	V. A ezerjesi k. templom. (Kép.)	XIV. Az ord-ébényi gyógyfürdő.	411
359., 374	VI. A kassai székesegyház. (Kép.)	(Képpel.) <i>Fehérkúti.</i> 411	
A párhajvívó 402	VII. Mátyás temploma Budán.	Máramarosi oláh nők. (Képpel.) H. P.	401
Híresebb büntények I. 413	(Képpel) 314., 316		
Élet- s jellemrajzok.		Különbféle tárgyú cikkek.	
A szezi esztorna teremtőjéről. (Kép.)	A joesuiták alapítójáról és alkotmá-	Hogyan dolgoznak és esznek a lángszek-	
17	nyukról. (Képpel) 322	<i>Verovic M.</i> 12	
Moore Tamás. (Képpel) 33	Kép a vallási inquit Fió történetéből.	A sz.-bornáthogyi kóroda s menhely.	25
Liebig Justus. (Képpel) 49	<i>Szokoly V.</i> 357	(Képpel) 25	
A francia e gesztolhetlenek hőse.	Az alchemia, mint a vezytan anyja.	A sardolla. <i>Sz. G.</i> 29	
(Képpel) 145	<i>Breuer A</i> töl 364., 396	Fur e híradt nények. <i>Paszlavszky J.</i> 43	
Girardin Emil. (Képpel) 161	Háromszáz év előtti mag ar levél . . 379	Kaland egy medvebőr-ben. (Képpel.) 51	
Az erdélyi kath. gymnaszi-mok nesz-	A Yezuv kitérőse. (Hj. Pánius egy-	A halászat köréből. (Képpel.) . . . 54	
torá. (Képpel.) <i>X. Y. Z.</i> 182	koru leírás) 391	Ame-ikai rablók 93., 110	
Strossmayer György. (Képpel) 241	Természettudományiak.		
Bányász Márton. (Képpel) 257	A hód-öl. (Képpel.) <i>Paszlavszky J.</i> . . 4	A komikusok mé asága 135	
Jellemképek a római zsinatról. (Kép.)	Óriás k-ktusok Kaliforniában (kép.)	A ratishonnei kin-ök-kamra. (Képpel.) 146	
311	59	Az apiai út. (Képpel.) 170	
Egy közsa ember története. (Ger-	Egy valdói vízi boa. (Képpel) 68	A vasúti alagutakról. (Képpelkel) . . 183	
sticker.) Képpel 351	Az egy nagysága és alkata, viszo-	A legújabb pompéji-i ásátások. (Gyúny- irat képpel.) 201	
G., Bathhány Lajos. (Képpel) 369	nyitv : miköz-séhez. <i>Sz-g.</i> 90	A pesti önkénytes tűzőtők. (Képpel.)	209
Bulwer Eduárd (képpel) 407	Az anomalurák. (Képpel) 103	<i>Liptai P.</i> 209	
Történeti cikkek, régiségek s rokon.		A római zsinat alkalmából. (Több kép.el.) 216	
Gr. Guyon Rikárd houvédőbarnok-	A nymphea-virágáról. (Képpel) . . . 170	A szűz kényok. (Képpelkel.) <i>Za-</i> <i>vodszky K.</i> 262., 275	
ról. (Több képpel.) <i>Szokoly Viktor</i>	A dolo. (Képpel) 182	Egy ujfa-u verseny. (Képpel.) 278	
7., 22., 38., 53., 70., 81	A nővények avásáról. <i>Korisóner L.</i> 205	A solforinói hősök esontói. (Képpel.) 279	
Adalék Josefstadt börtönkünyvtá- ra. <i>Hajdu L.</i> 39	Fény ts. élet. <i>Büchner u G. S-r.</i> . . . 264	A római női élet falai közül. 298	
A Memnona szobrok Egyiptomban.	A csokoládé. <i>Dr. Wiener.</i> 316	Javai bálványok. (Képpel.) 398	
(Képpel) 42	A rásztkői (hypocondria). <i>Dr.</i>	Mária An'oinetto börtön. (Képpel) . . 239	
A farsang történet. <i>Sipos S.</i> 44	<i>Wiener</i> 381	A természetfölötti a költsézetben és	
Adalék a régészet történetéhez.	Utleírások.		
<i>Szántai A.</i> 77	Vándorlásaim Észak- Amerikában.		
	<i>Rosty P.</i> 11., 27., 42., 59., 68., 87.,		
	109., 123		

Vasúti közlekedés tengeren, (két képpel)	Lap. 359
Buvármunkálatok a charlestoni kikötőben, (képpel)	379
A Batthyány ünnepe (képekkel)	385
Az új Themse-alagút. (Két képpel)	410

Különböző műtárgyak, intézetek, középületek.

Sámson és Delila (képpel)	346
A síroki vár romjai. (Ligeti festményéhez)	390

Külföldi levelek.

A római egyetemes zsinatról. D—y	Lap. 26
A—l	
„Hazafelé.” (Kelet-ázsiai levelek, számos képpel.) <i>Xántus Jánostól.</i>	
I—IV. 103., 117., 131., 147., 171., 186.	

Rendes rovatok.

1. „Egy hét története,” tárcacikkek az irodalom, művészet s társasélet köréből. <i>Vadnai Károly-tól.</i>	Minden számban.
---	-----------------

2. „Vegyes közlemények” cím alatt különféle szerzőktől s külföldi lapokból kivonatos közlemények: a történet, legújabb találmányok, természetrajz stb., szóval az ismeretek minden ágából. Minden számban.	
3. Fővárosi, vidéki s külföldi újdonságok a társasélet, művészet, politikai események köréből, s az élet minden jelentékenyebb mozzanatáról.	Minden számban.
4. Jelentések a legújabb irodalmi és zenészi termékekről. Minden számban.	
5. Szerkesztői üzenetek. Minden számban.	

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

I. szám.

Pest, 1870. Jan. 3.

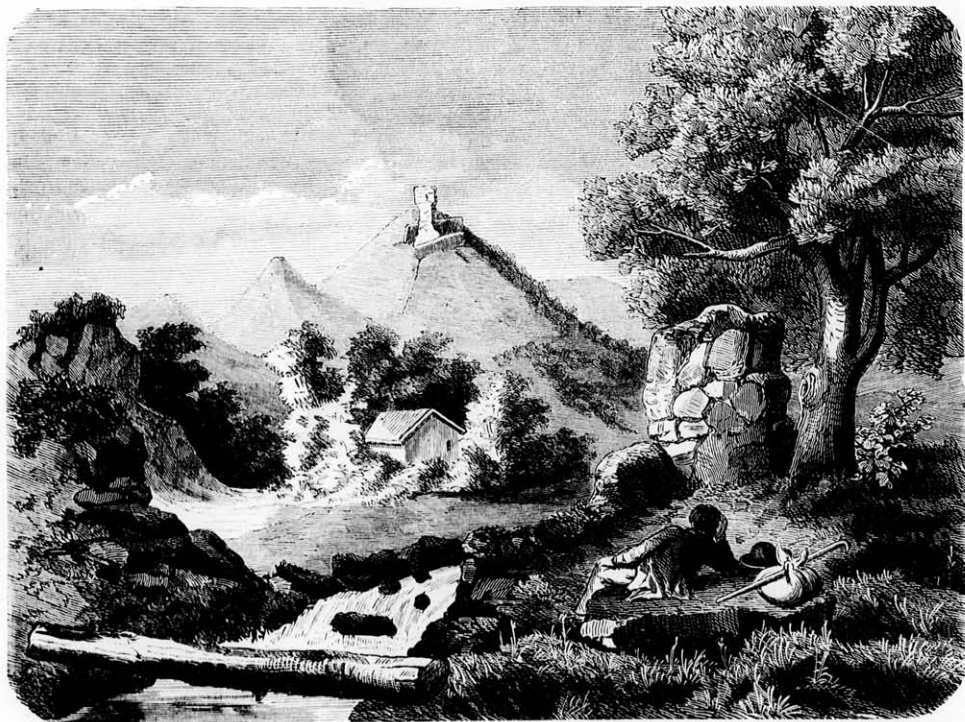
VI. évfolyam.

Erdélyi képek.

XXXIX. A szentmihálykői várrom.

A Sárd közelében balra kanyarodó zalathnai szorosban többsziklacsoport, szeszélyes alakú hegy, stb. után az utasnak az Ompoly vizén túl, Tótfalu mellett, a nyugati havasok aljában, ifju erdővel benőtt hegyesútsón emelkedő rom ötlék

pontok sok viszályt szültek, mert majd ez, majd az tartván hozzá jogot, többször erőhatalommal foglaltatott el. 1356-ban András vajda bitorolta, ki is 1357-ben Nagy Lajos király parancsára a káptalannak visszaadta. 1379-ben Goblin püspök

A szentmihálykői várrom. (Sraubert O. rajza.)

szemébe. E kies fekvésű romról vajmi keveset olvashatunk. A meglevő okmányok alapján építési ideje 1268-ra esik, a mikor a „káptalan megengedi a püspöknek a káptalani birtokon várat építtethetni, oly föltétellel, hogy az Péter püspök halála után a káptalanra visszazálljon.“— Ezen

a szent-páliak vagy Pálosok szerzetének adományozta „Castrum Beatae Mariae Virginis de Szen-Mihály köve“— címen, s a várban zárdát alapított, melyet később Imre püspök végleg föl-építtetett. 1469-ben még a Pálosok kezén volt, de már 1521-ben ismét a káptalan birtokaként említ-

tek. 1553-ban felsőbb rendeletnél fogva a püspökséghez csatoltatott. Utoljára a jezsuiták birták.

Az e vidéken előforduló római kövek s faragványtöredékek után ítélve, sokan e vár keletkezését a rómaiaknak tulajdonítják, ámbár e tekintetben kevés a valószínűség, mert a Zalathnán átvonuló Traján utjának nevezett római uttól messze esik.

Hogy az enyészet sorvasztó szele mikor dönté össze falait, biztosan tudni nem lehet. Jelenleg csakis egy boltozat van épen, s egy kehely-alakú magas hegy áll még, küzdve a viharral s intve az utast a multból fönnmaradt ereklyék megtekintésére és kegyelésére.

St. Ödön.

Az állatszelistítő.

(Beszély.)

New-York-állam Albany városában ez estén alig volt elég tág a „Egyesült-Államok“-hoz címzett csapszék, a beléje özönlő vendégek elfogadására. A csapszék tulajdonosa, mister Craigle egészen átszellemültnek látszik s mintha száz keze lett volna, oly buzgón igyekvők vendégeit sörrel és pállinkával ellátni. Időről-időre apró piros papírlapokat vont ki zsebéből s azokat szétosztá a tömeg közt, mely mohón kapott rajta. Ezen hirdetés élén durva fametszvényben ágaskodó tigris lehetett látni, a mint két első lábával szelistítőjének vállaira támaszkodik. Ezután jött nyomtatásban Erskine Jánosnak, az állatszelistítőnek programmja.

A tömeg zaján csakhamar tulhatott egy esőnygetyü hangja, mire a vendégek hurrah-kiáltásban törtek ki s kifelé özönlöttek. Az állatszelistítő előadásának kellett megkezdenie.

A csapszékben azonban visszamaradt még két ember, ki vékony hajlott üveg-csővén keresztül tovább is szűrcsölte poharából sárgás italát, mely rhum, narancs-lé, cukor és fahéjból készülvén, „Sherry-Cobbler“-nek neveztetik. E két személy idősbike matróz-ruhába volt öltözve s zubbonya gallérijára vörös pamuttal nagy P. betű volt hímözve; neve Casy Tamás, s állására nézve kormányos a Hudson-társaság egyik hajóján. A másik személy 18—19 éves, komoly és álmadozó tekintetű fiatal ember s miként társa, ő is hajós öltözetben volt.

— Van dohánya, Gáspár? — kérdezé a kormányos, zsebéből pipát vonva elé.

— Itt van! — viszonzá a fiatal ember, miközben társának egy esomó „Cavendish“-t nyujtott, mit ez azonnal vágni kezdett.

— Tehát barátom, nem bankódik hóbortos lépése miatt?

— Nem hóbortos lépés az, a mit tettem, — jegyzé meg Gáspár határozottsággal. — Matrózú lettem, utazni fogok, s ez az, a mit akartam.

— Ah ugy! Örege hát tökéletesen szelistíthetlen? kérdezé az öregebbik s ezzel rágyujtott.

Gáspár ráncba szedte homlokát s szigoruan tekintett a kormányosra.

— Ne beszéljünk erről mister Casy, ha ugy tetszik; — mondá nyomatékkal.

— Nem kíváncsiságból teszem; én tisztában vagyok az egészszel, pajtás, mert az öreget ismerik mindenütt.

— Nos hát mit tud? — szakítá őt félbe nyersen a fiatal ember.

— Eh, mindenekeelőtt is tudom, hogy az ön atyjának agya megháborodott, s hogy családját egész életére szerencsétlenné tette. Tudom, hogy mielőtt önnel roszul bánt volna örültségében, szegény bátyját Károlyt kétségbeesésbe hozta, mint valami tolvajt elkergette, s hogy erről azóta mitsem hallani. Tudom azt is, hogy ön csak azért lett matrózzá, mert szerelmes unokahugába Évába, kit azonban nagybátyja, Kennedy addig nem ad önhöz nőül, míg edes atya meg nem hal.

— Ez igaz, — mormogta Gáspár, lesütött szemmel, — s ezen megmagyarázhatlan elhatározás ejt engem kétségbe.

E pillanatban irtózatossá ordítás rázkódtatá meg a csapszék falait s ezt őrzöngő hurrázhás követte.

— Hallják uraim! — jegyzé meg a csapláros, félkelve üléséről; — Erskin már belép a tigris ketrecébe.

— Szegény ember, — mondá Gáspár; — elébb utóbb széttépi a fenevad.

— Ah, ha az ön edesatya itt lenne, mennyire örülne, öntől ily beszédet hallva, — szólt a csaplár, közelébb lépve vendégeihez.

— Hogy, hogy? — kérdezé Gáspár élénken.

— Atyja tehát nem szólt önnek semmit?

— Nem... Én nem értem önt.

— Nos, az ön atya négyszáz dollárban fogadott, hogy nem telik belé egy hónap s Erskin Jánost széttépi a tigris, s ön tudja, hogy atyja mennyire szereti fogadásait megnyerni. Nem is

mulaszt el egyetlen előadást sem. Oh ha ezt a fogadását megnyeri, dollárjain bizonyára jó napot csap.

Az iszony borzongása futott végig a fiatal emberen, ki fejét tenyereibe mélyeszté.

— Ön keresi nagybátyja vonakodásának okát, — jegyzé meg a kormányos jószágos hangon, — ez a kocsmáros akaratlanul is elmondta azt. Az ön atyja hideg kegyetlenségében iszonyú.

— Hallgasson el, — kiáltott fel Gáspár kétségbeesve. — Hallgasson el, feledi, hogy kihez szól.

— Nem feledem el, — viszonzá az öreg szomorúan; — én csak őszintébb vagyok másoknál. Ismétlem Gáspár, hogy az ön atyjának örültsége gonosz természetű, mely lázongva áhítja a vért és halált. Az ön nagybátyja csak azért nem egyezik belé a leányával való házasságba, mert tart tőle, hogy atyja a benne lakó ördög unszolására az önök boldogságát valamiképp fel fogná dűlni. S most hogy nyelvem megoldódott, nem állok meg beszédemben. Ön szerelmi bújában szegődött közibénk; ne bánja meg ezt. New-York államban atyját az emberek csak örültnek tekintik s szánakoznak fölötte; de az idegenek és új jövevények veszélyes embernek tartják s ezek gyűlölik. Ne higye ön, hogy e nép önt kivételben részesitené, mert az ön neve is Brown s ez elég nekik. Ön nem simíthatja meg valamely gyermek fejét a nélkül, hogy azt ne mondják rá, miként meg akarja azt skalpirozni (lenyúzni), mint valami huron-indus. Ön jó és bátor; nem sokára gonosznak és gyávának fogják híresztelni. Higyejen ön kedves fiam az öreg Casy tapasztalatainak.

A fiatal ember erősen rázta meg a kormányosnak neki nyújtott kezét s azzal kirohant a csapszékéből. Odakint nyugodtan megoldotta nyakendőjét, hogy szabadabban lélegzhessen s miután néhány lépést ide-odajárt, megállott, homlokát az állatsereglet kerítéséhez támasztotta és szabad folyást engedett köncyének.

Az első előadás már elmúlt s azért üres és néma volt az utca. Egyszerre hatalmas ütés, mintha ezt valami gép erős rudja okozta volna, Gáspár lábai alatt megreszketteté a földet. Ez azonban mozdulatlan maradt, hanem figyelt. Most az előbbinél még hatalmasb ütés támadt, de ezt az állatsereglet belsejéből egyáltalán iszonyú ordítás is követte. Gáspár iszonykodva szűkött földre a faltól.

Az állatszeliidítő házának körvonalai feketén rajzolódtak le a csillagos égboltra s egy új tünetmény e jelenetnek igazán fantasztikus jelleget kölcsönözött. Az állatsereglet deszkáin át valami vereses világosság lövelt ki.

— Tűz van! tűz van! s az örök nem veszik észre, — kiáltá Gáspár. — Mielőtt a városba rohannék, értesítenem kell erről a sereglet őreit.

S ezzel átugorva a kerítésen, macskamódon kúszott fel a ház falához támasztott s lobogók kifizetésére szolgáló árboera. Ily módon Gáspár az első emelet erkélyére jutott, ott felrántotta a félig nyitott ablakot, s kíváncsian tekintett le. Az iszony fölkiáltása halt el ajkain, s meg kellett kapaszkodnia, hogy alá ne zuhanjon.

A borkabátba s hasonló nadrágba öltözött állatszeliidítő egy hatalmas tigris ketrece előtt állott. A többi ketrec odalai vaslemezekkel borított táblákkal valának elzárva. Erskine magánosan volt az állatsereglet nagy termében, melyet csak a tigris ketrecének jobb s baloldalán lobogó gázláng világított meg. Az állatszeliidítő jobbájában hajlékony acélvesszőt tartott, baljával pedig egy nagy kules után nyult, mely a tigris ketrecének aljából látszott ki. Erskine mozdulatlan volt, mint valami kőszobor.

— Ide, ide Webs, — szólta a tigrishez szelid, hízogó hangon.

A fenevad szemei mint smaragdok villogtak, dereka meggörbült mint az ív, iszonyu fejét első lábai hegyére támasztotta, pofa-izmai összehúzódtak s torkából borzasztó sziszegés tört elő, mely a szeliidítő arcát mint valami tüzes lehelet érintette.

Erskine halk hangon mondá ki e szótagot: „heng“, s ezzel hevesen fordított a baljában tartott kulcson. Erre a ketrec padlatát hatalmas, tompa ütés érte, mely porfelleget vetett föl. A tigris ketrecének vasrostélyzata felé szűkött, s menydörgés-szerűleg kezdett ordítani. Az állatszeliidítő most benyújtotta karját a ketrecebe, acélpálcáját megsuhogtatta a légben s azzal néhányszor ráütött az állatra.

Ezen most leirt eljárás többször ismételte Erskine, de mindhiába: a tigris nem engedelmeskedett. Most hát a szeliidítő ledobta acélbotját a földre, a gázlángon meggyújtot egy kénes kanócot, s azt a ketrecszélén álló vasserpenyő tartalmához értette s azzal gyorsan visszaugrott.

Erre félelmetes sisterség támadt, utána pedig veres tűzszlop lövelt ki a serpenyőből, mely az egész tágas termet megvilágítja.

A tigris még iszonytatóbban, még kétségbeesettebben bömbölt, s elébb két hátulsó lábára ágaskodva, hirtelen hasra veté magát s fejét első lábai közé rejté.

De e közben az állatszeliidő nem törődött tovább a tigrissel. Az általa gyújtott veres tűz világánál megpillantotta Gáspárt az ablakban. Erskine pisztolyt vont elé lassan zsebéből, s ezt a

fiatal matrózra irányozva, így szólott menydörgő hangon:

— Ha megmozdulsz, halál fia vagy barátom!

(Folytatása köv.)

A h ó d r ó l.

A hód szintén egyike azon nagyszámu állatoknak, melyeket a mindenütt terjeszkedő civilisatio a lét könyvéből kitörléssel fenyeget, mint a kor-szellem a szerzetes-zárdákat. Hova a civilisatio hajóján az emberiség eljutott, s szelleme hatalmas fegyverével a mindenség lényei fölött felséget vitt ki: ott az állatvilágot vagy szolgáljává tette, vagy a melyek makacs önfejűséggel nem hajlottak meg előtte, kiirtotta. S így a civilisatióval szembe-szálló állatok, részben már kivesztek, részben pedig veszendő-félben levén, a föld színéről nemso-kára elpusztultak. Mily ritka most Afrika szíva-tagain is az oroszlány, mely egykor, mint a földtani adatok bizonyítják, Magyarországon is honos volt. Amerika posványai sem hemzsegek annyira az óriás kétéltüektől, mint ezelőtt csak száz évvel is; őserdeiben a csimpansz s orangutang csak ritka-ságképen találhatik.

Egy ily civilisatio-üldözött a szegény hód is. Hajdan Tiszánk vidékén is szorgalommal nyese-gette a füzeket, s építette valóban technikai ügye-ség s böles berendezéssel, csodálatra ragadó laka-it; míg most csak Oroszország s Lithvánia hábo-ritalan folyampartjain s Ausztrália lakatlan völ-gyeiben tanyáz.

A hód természetrajzi néven: *Castor fiber*, sok tekintetben nevezetes egy állat. Latin nevét: *Cas-tor*, azon tulajdonságtól látszik venni, hogy némi részeitől mintegy megfosztottnak tetszik. (*Cas-trare*.)

A hód a rágesálók — *Rosores* — osztályába van sorozva, melyek állandóan bélyegeztetnek az által, hogy metszfogaik nagyon kifejlődöttek, mi-nek rovására ebfogaik egészen hiányzanak. A hód-nak van két pár, állkapsaiba mélyen beékelt metszfoga, melyeket a természet, mint gondos anya, tudván, hogy folytonos használat által végre elkopnának, azon más állatoknál soha sem jelent-kező tulajdonsággal ruházott fel, hogy fogesírja-ikből az életerő soha ki nem alszik, s hogy ezek fogai folyton nőnek. Más állatoknál ha fogaik egy-szer elérték nötovábbjukat, a fogesír nem produ-kál többé fogat, kivéve az elefántot, melynek agyarai hasonlóképen folyvást nőnek.

A hód metszfogai az elefánténál keményebbek, sáfrány-sárgák, s élük oly finomul összevág, hogy

a legvékonyabb fonalat is elmetshetik; nagysá-guk 3—4 hüvelyknyi s e miatt a hód soha sem zárhatja be száját tökéletesen. Állkapsai rendki-vül erősek. Lábujaikat izmos karmok fegyverzik; hátsó lábainak második ujján nem egy, hanem két kifejlett karom van.

Bonctani nevezetességei közé tartozik azon tu-lajdonsága is, miszerint a himnek genitáliája nem mellfelé, hanem hátra felé áll s vége bizonyos szörszerű nyulványokkal van fődve. Ez egyedüli kivétel az összes állatországban.

Az ugynevezett hóhány — *castoreum* — me-lyet a gyógyszerárakban mint méreg-drága or-vosszert tartanak, a hód genitáliának terménye, s azonos azon sajátágos szagu folyadékkal, me-lyet az ember vagy más állatoknál a makktyu alatti mirigyek választanak el. A hód makktyu-ján két galambtojás nagyságu mirigy fejlődik s ezek választják el azon ragadós, nyákos állo-mányt, mely szárítva a gyógyszerárakban isme-retes s drágaságánál fogva csakis a magasabb osz-tálynak szokták rendelni. Jó, hogy e körök finyá-sabb tagjai e drága szer eredetéről mitsem tudnak!

Van azonfelül a hód testének hátsó részén még két hasonnagságu mirigy, mely zsíradékot vá-laszt el s a gyógyszerárakban *axungio castorei* név alatt fordul elő. A hóhány régen nagy szerepet játszott az orvostanban; a legnehezebb s legkü-lönbözőbb betegségekben: szélhűdés, tüdővész, nehéz szülés, nehéz kór, hysterikus bajok stb., fo-lyamodtak ehhez.

S e két termény úgy a him- mint a nőnél is ta-lálható.

Régen e jókora mirigyeket tartották a hód he-réinek s csodálkozva állott meg eszük, midőn bár hány hódot vizsgáltak vala meg, ezen részek egynél sem hiányzottak, mi őket azon gondolatra vezette, hogy a hódok mind hímek, mit természe-tes, képtelenség levén határozottan állítani, azt mondák, hogy hím-nősök, hermaphroditák, azaz: minden hód b' r hím és női ivarszerekkel. Még 1780-ban ezen vélemény uralkodott.

Nevezetes részét képezi a hódnak farka is, mely vastag, husos, s kemény pikkelyekkel van fődve. És mintha valóban rokonságban volna a halakkal, a hód azt nagyon gyakran mártja vízbe, bár ma-

ga szárazon van. Lakaik legalsó részén mindig hagynak egy rést, melyen át farkaikat időközönként a vízbe bocsátják.

A hód nagy érdemeket szerzett magának az építészeti téren is; vételkedik a lipótvárosi bazilika építőmesterével. Palotáját maga építi s nem várva a szükkeblű adakozók filléreit, nekimegy a szép sudar fáknak, éles fogaival körülmetszi, s

melyen farkát a vízbe bocsáthatja; azon felül az oldalfalak víz felőli részein is készít nyílásokat, hogy a víz növekedtével ellensége elől bármely emeletből a vízbe juthasson, hol ügyes uszással remél tovaosonni.

A hód laka sokszor a part felett 10—15 lábnyíra is kiáll s oly téres s mondhatnók: lakályos, hogy akár egy egyetemi hallgatós is ellakhatnék

Hódak munkájuk közben.

azokból építi fel a négy-öt emeletes lakot, melyben azután oly boldog családi életet él. A levágott fákat apróbb galyaiktól szépen megtisztogatja s gyöngébb hóját esemegeként költi el.

Lakhelyül a vízpartok erdős helyeit választja. A parton mély gödröt ás arra alkalmas lábaival s két-három emeletet rendszeren a víz alá alkalmaz. Legalsó részén, mint mondtuk, egy nyílást hagy,

benne, különösen ha Pesten volna. Miért is nincsenek a Duna-parton hódok? Akkor talán nem törtenék meg az emberrel, hogy a hónap elején kivesz egy szobát kemény 25 forintért s azután egész hónapban át már nem is eszik, hanem *csak lakik és mindig lakik*.

A hód aránylag roppant mennyiségű fát használ fel épületéhez, úgy hogy szentanak állítása

szertint egy szétbontott hód-lakot több szekeren kellett elszállítani.

Mondják, hogy építkezés alkalmával egy hód hátára fekszik, egy másik több hasáb fát rak hátsára s farkánál fogva vonszolja tovább, a már kihasított telek színhelyére. Hasonló módon hordják össze a szükséges sarat is.

Ez erős faoszlopokból álló épület átfonva apróbb s vékonyabb ágakkal s kitapasztva agyagos sárral, valóban több szellemre mutat mint a felföldi tótok és oroszok viskói.

A hód tulajdonképen szárazföldi állat, a víz mindamellett nélkülözhetlen eleme. Ha egész testét nem is, hanem farkát nagyon gyakran mártja a vízbe.

Eledelét nagyobb részt halak képezik, hanem szereti a fák vékonyabb hóját és lombjait is.

Mesélik róla azt is, hogy saját ürülékétől rendkívül undorodik, ugyannyira, hogy ha a munka közben, midőn ők valamely fát le akarnak vágni, valamelyik történetesen ürülékét hagy el: a helyet valamennyien elhagyják s azt a fát többé soha sem bántják.

Alakjára nézve rajzunkra utaljuk a türelmes olvasót.

Haszna elég nagy. Börc használható, husát megesszik s hódanyát drágán fizetik. A gyógyszer-tárban egy szemer 35 kr., egy terecs 1 frt., 28 kr., egy nehezék 3 frt., 84 kr s egy lat 15 frt 36 krba kerül. Pikkelyes farkát a karthausiak hal gyanánt eszik vagy legalább ették. Persze ez bójtós, s nem azon vér folyik benne, mint a test többi tagjaiban.

Paszlavszky József.

Egy angol vásár.

Kik csak magyar vásárokat voltak szerencsések láthatni, kevés fogalmuk van, mint tartják ezt Angliában. Mig nálunk a kellő vasutak hiányában a kereskedés segítésére rendezik a vásárokat, addig Angolországban, hol a kereskedelem közegei, az alkalmas összeköttetések, a nagy vasutahálózatok, csatornák, tengeri kereskedés stb., már csaknem netovábbjukat érték el, tán szokásból vagy mulatságból tartják azokat. Greenock, Skócia egyik tengerparti városa vásárjának voltam tanuja, mely nagyon meglepett, látva, hogy itt az óriási rész annak jut, a mi nálunk csak mellékes dolog. Megpróbálom néhány szóval ez angol vásár megismertetését.

Koránsem látjuk itt a vidéki kereskedők sátorait, s a környékről nagyobbbrészt csak bámulók jelennek meg. Az új kereskedőket csupán az utcákon éjfélig talyigákat húzó gyümölcsárusok képezik, kiknek száma oly nagy, hogy a hosszú, széles utcákat ellepik, s csaknem járhatlanokká teszik. Más képezi itt a 6 napig tartó vásár főrészt. Száz meg száz neve van itt az apró játékoknak, száz meg száz a koldulásnak.

Nem hibázunk, ha több százra teszszük az egy sorban elhelyezett fiatal vállalkozókat, kiknek minden vagyonuk egy kis mérlegszerű gép, melynek egy fogantyuja emelésével megtudjuk, hány fontot képes a próbáló felemelni, s mily erős ítéset tud adni az, ki kíváncsisága kielégítésére, egy pennyjét előre leteszi. S a kikötőben időző matrózok tolakodva sietnek oda, s ki szégyent nem vall, örömittasan járja végig valamennyit, nem gondolva azzal, ha aztán üres erszénnyel

távozik is el a diadal színhelyéről. Jól tudják ezt az angolok, s megélnék, sőt meggazdagodnak abból, mire nálunk nem is gondolnak, a mi tán jobb is. 78 panorámát számláltam meg egy sorban, s a mi fő, 6 estén mindig tömve láttam azokat; hasonlóképen a százat meghaladó vascsöveket, melynek végén a céltábla volt, míg másik felén a céllövészet gyakoroltatott. Tessék, egy penny egy lövés, s a legszebb tárgyakat nyerhetni! természetesen, értékük az 1 pennyt alig haladta meg. Itt egy nagy állatsereglet, melynek homlokzatára az óriási képek között nagy betűkkel van kiírva, hogy belülről Theodor, abissinai király diszruhája látható. Hanem ide most bejutni lehetetlen, mert a nagy [deszka]bódé tömve van. Ugyan ki hitte, hogy még angol népet is rá lehet szedni? mert azt csak el nem hiszem, hogy a belülről mutogatott cifra vörös palást, korona stb., valaha Theodor vállain vagy fején lett volna! Közvetlen mellette a kisebb s nagyobb állatseregletek sora volt. Ide már nem mentem be, mert gondoltam: mi lehet ott, hol kívülről olyan állatok voltak ki-pingálva, minők tán csak a jura-korszakban léteztek. 21 sátor volt a csodaszülöttek számára fölemelve; leglátogatottabb köztük az, melyben egy amerikai nő volt, kinnek sulya — állítólagosan — a 7 mázsát tulhaladta, s mellette egy 8 1/2 láb magas katona, ki a krimiai hadjáratban csodákat mivel. Egy után 4-sorosan álltak végig a kockázók, kártyavetőök stb. hasonnemű, nem épen dicséretre méltó pénzkeresések vezetői. Nagyítás nélkül tehetjük számukat ezerre. Egy hűsítő-árusnőhöz nagy örömmel for-

dul be egy elegánsan öltözött suhanc. „Missis, 4 pohár limonádét adjon nekem, mert a mai napon 46 font sterlinget (460 frt) nyertem. „Hogyan? hogyan? — kiáltának rá a benn levők. Nagyon egyszerű s jövedelmező az én kereskedésem; ilyen forma: Azután elövelt egy kis papálcat, melyet a padlózatra állított, felső végére egy kis csontgombot helyezett. Most tessék, itt van egy hosszú tű, a ki ezzel a pálcza eldülése nélkül ledobja a gombot, az nyer 1 pennytől 1 shillinget, 1 shillingtől egy font sterlinget. „Azután lehetett ezen annyit nyerni?“ — kérdeék az előbbieik. Hozza! a gyámoltalanok egész nap próbáltak szerencsét, s egész nap nem nyert egyetlen egy sem. Magam is csodálkoztam, mi mindenre képes ez az angol. De hagyjuk most ezt, s a zsebmeteszőkkel vesződő rendőröket, s nézzünk egy, a vasuti induló-házhoz közel levő térre, hová a messziro hallatszó zaj hívja az idegent. Itt van a köznépek s az apró honpolgároknak legnagyobb öröme. A sátoroknak egész tábora emelkedik. Csak egy sorban huszat látnunk, hol fabábukat táncoltatnak, s ugyanannyit, hol frivol balettel vagy utcai büvészettel gyönyörködtetik az együgyű népet. Hát még a sok mindenféle komédia, mechanikai s mimikai előadások, forgó gépek; a különféle styblen épült hintákat, hol 1 pennyért félóráig levegőben lóbálják az embert, s az ég tudja, mi mindent magukban foglaló bódékat ki tudná megszámlálni? Vannak kisebb-nagyobb lovardák, daltársulatok, számos elefánt s teve, melyeken egy pennyért nyargalhatni. Nem hiányoznak a majmokat mutogatók, kik mellett számosan apró vaskarikák dobálásával üzérkednek. Látni kengyelfutókat s kétéltáncosokat. Mások apró ládáknak mutogatnak papagályokat, tengeri disznókat s más idegen állatokat. A többi hasonló dolgokat megtekinteni: már türelmemet vesztettem. Az angol vásár különben egyik emeltyűje az erkölcsstelenségnek és zsebmeteszésnek.

A furcsaságok másik részét a koldulásnak különböző nevei teszik. Tiltva van itt a koldulás, miért is a szegények máshoz folyamodnak. Így majd minden 10 lépésre hatalmas trombitákkal

féllegyvertett bandák állanak, megrendítve a levegőt iszonyu zsvajjukkal, annyira, hogy Gedeon hada csak klarinét-hang hozzá. A legnagyobb trombitásnak hangszerén ott van a cinpersely, hova az alamizsnát adják. Két kis leány már alig liheg az énektől, még sem hagyja el azt. Ugy meglátszik rajtuk a nyomoruság, s lehetetlen, hogy mindenki meg ne szánja őket, mit a mellettük ülő kis fiu rézpénzzel megrakott kalapja bizonyít. Egy matróna is ott dudol valamit, nem találva más keresetforrást. A fúutca sarkán 6 napon át ott áll egy leányzó, s félig rekedt hangon zong ábrándos melodiákat; az egymást érő gixerek ki nem veszik flegmájából. Egy négernek 4 láb hosszú tábla van nyakába akasztva, e néhány szóval: „Én Amerikában születtem.“ S ez elég ok arra, hogy koldulásnak ne tekintessék. A más kintornások, harmonika vagy koboz melletti duettisták, nagy számuk miatt közönségesekké válnak. De annál megnyerőbb egy kis apró fickó, ki egész odaengedéssel fujja ócska fapikuláját; hanem ember legyen, a ki abból valami áriát tud kivenni! Egy öreg ember égbekiálló lármát üt, hogy nézzenek már ő rá is s bámulják művészetét, mely szerint két lapdát egymásután tizszer röpit a levegőbe a nékül, hogy egyszerre mindkettőt kezébe fogná. Másutt sokkal érdekesebb a tárgy, hol két gamin birkózik. Csak hogy ezeket bámulni nem valami nagyon tanácsos, mert a közel levő kollégák nagyon gyanus tekintetet vetnek az ott tolakodók zsebjeire. Ebben az a különös, hogy a két bajvivő közül a győztes ajándékot kap nézőitől.

Ezekhez hasonló jeleneteket még sokat láthatunk, de semmit olyat, mi a magyarországi vásárookra emlékeztetne. Én ennyiből sehogy sem tudom kivenni, mi célja van az angol vásárnak, mert — mint — hallom, Anglia, többi részein is így tartják azokat. De meggyőződhetünk ennyiből, hogy nem a kereskedés emelésére szolgál az, s láthatjuk, mily boldog e tekintetben Anglia.

Lukács Gyula,
magyar tengerész.

Gr. Guyon Rikárd honvédtábornokról.

— Szokoly Viktortól. —

A francia császári könyvtár okmányai szerint a *Guyon de Geys*-család egyike volt mindig az elsőnek, a hajdani Vivarais-tartomány nemesei sorában. Languedocban tekintélyes uradalmakat birt,

többek közt a „Barre de la Roche“ nevű, aztán a Pampelonne és Miraval nevű báróságokat.

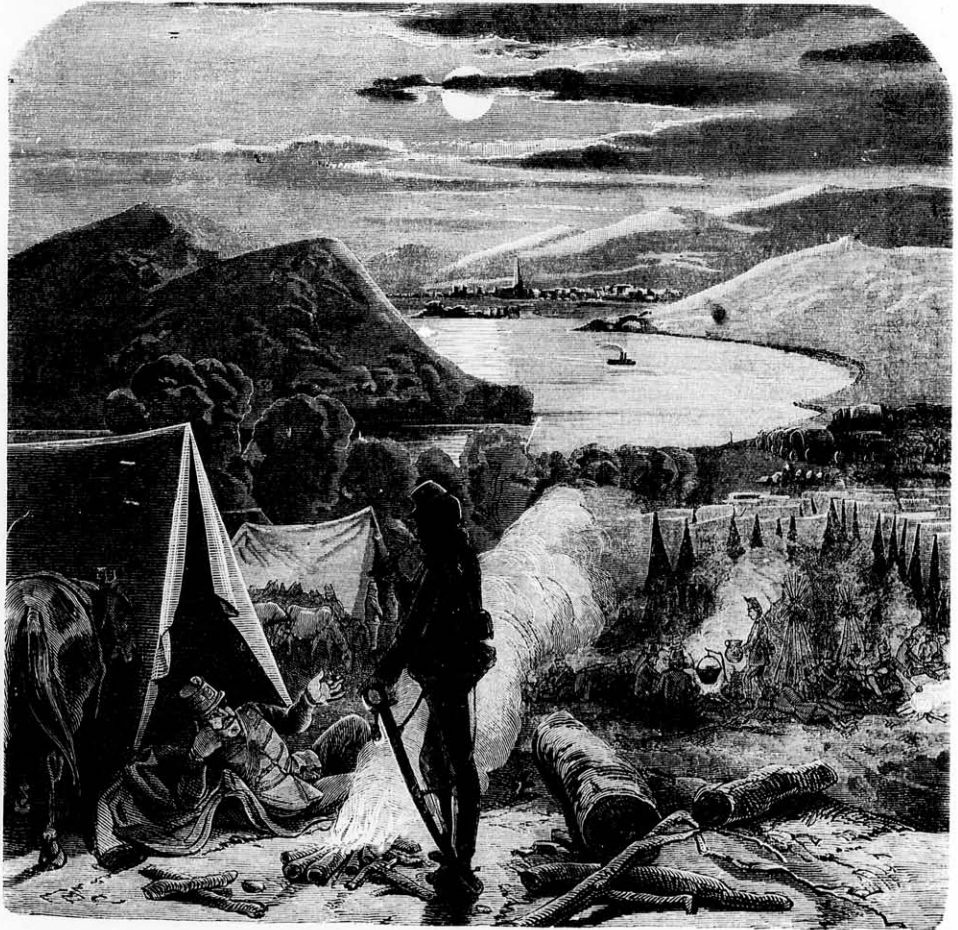
A család egyik tagja, *János fia*, 1690-ben Angolországba költözött a vallási üldöztetések elől, s

Vilmos király alatt hadiszolgálatot vállalt. Ezen Guyontól származott a mi szabadság-harcunk egyik kiváló s személyes bátorságát tekintve, egyik legnépszerűbb, leggyakrabban emlegetett hőse.

Gróf Guyon de Geys de Pampelonne Rikárd 1813 március 31-én, Angolországnak Sommerset grófsága s Bath városában született. Angliából tizenhat éves korában szakadt el.

nyitott. Később báró Splényi Ignác testőrkapitány és ezredtulajdonos leányát vette nőül, minek következtében Splényi őt hadsegédeül nevezte ki.

Splényi 1840-ben elhunyan, *Guyon* is bucsút mondott a katonáskodásnak, beadta lemondását, gazdászathoz fogott s nyolc éven keresztül, előbb Komárom-, azután Bars megyében kardos vitézek helyett a békés ekesorokon tartogatott szemlélt. Darab ideig a fővárosban is lakott családjával.

A schwehati e sata előtt. (Guyon tábornokról* e. cikkünkhez Rajzolta Jankó János.)

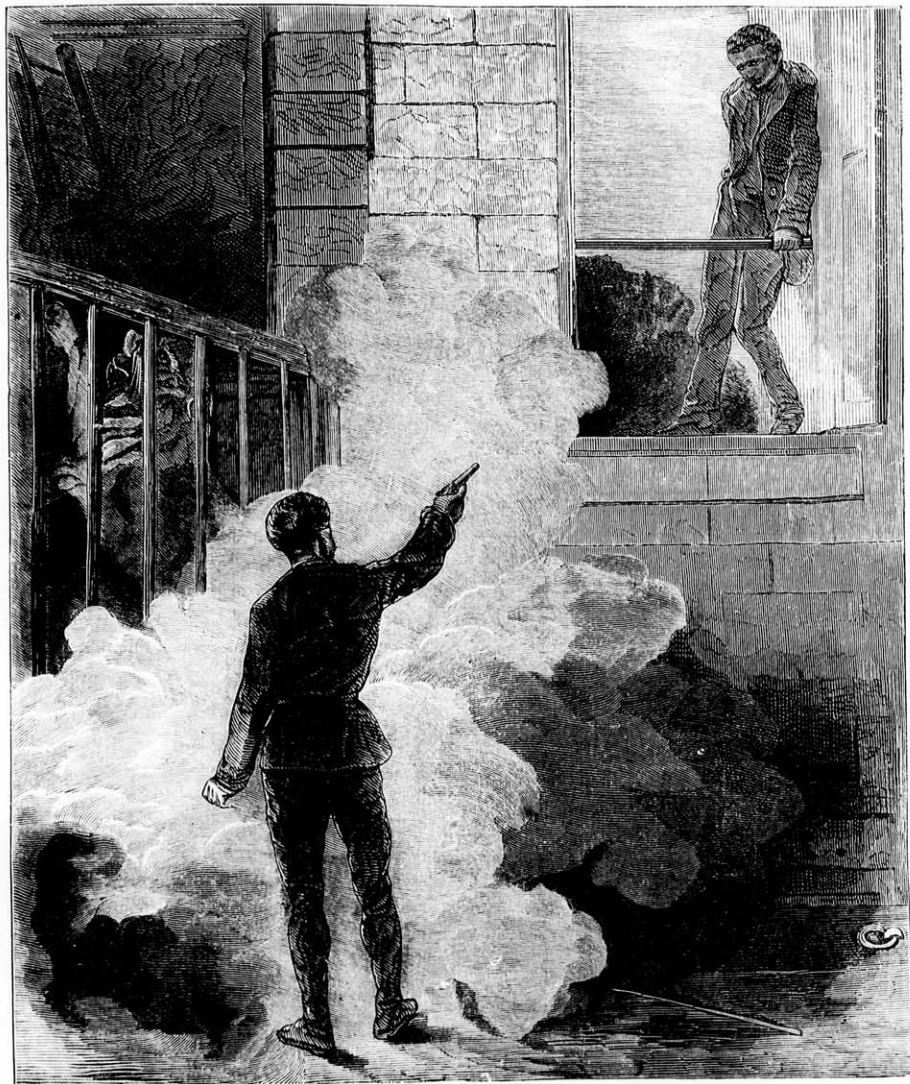
Legelőször Portugalban szolgált az angol légióban, honnan Ausztriába jött alkalmaztatást keresni, azon számos idegen példájára, kik ezen hatalom hadseregében minden időben tártkaru fogadásra találtak s kegyeltettek. Első pártfogója gróf Nugent vala — a forradalmi hareokban az ellenfél egyik vezére, — ki 1834-ben a főherceg József nádor nevét viselő huszárezredbe juthatására útát

Csodával határos személyes bátorságának már ez időszakban is többször adta jelét. Így egy ízben, midőn neje hirtelen lebetegedett, Guyon éppen agarászaton volt a pest-vidéki pusztákon. Anyósától ekkor gyors tudósítás érkezik hozzá a részben aggasztó, részben reményteli esemény felől. Guyon éppen e percben fogadott lovára, hogy azzal versenyfutásban nyerni fog, a hír vételével azonban

nem gondol többé a fogadásra, hanem reá veti magát paripájára, s a néhány mértföldnyi távolságú helyről villámként száguld be Pestre, s viharoként vágat át a városon keresztül az épen jéggel zajló Duna partjáig. A partról ugyanezen pillanatban indult el egy, átkelőkkal terhelt dereglye.

Forradalmunk önvédő harcaiban viselt dolgait s rendithetlen bátorságának, sokszor a hihetlenséggel határos vállalatának emlékeit hálás szívvel emlegeti a haza, és följegyzék azokat e korszak eseményeire vonatkozó könyveink.

E lapok tehát csak vázlatosan említik föl Gu-

„Ha megmozdulsz, halálra vagy barátom“ (»Az állatszoliditő« című cikkünkhez, a 2. oldalon.)

Guyon parancsolólag kiált a révészekre, hogy vigyék át őt is, ezek azonban nem hallgatnak reá, hanem csak tovább eveznek. Guyon sarkantyúba kapja lovát s az átkelők ijedt sikoltása közt egyetlen szökéssel ugratja át a part s a dereglye közti tért. Így jutott át a tulsó partra anyósa házához.

yomnak ez időbeli tetteit, ott ereszkedvén csupán részletekbe, hol teljeshitelű forrásaink némely eddig nem, vagy nem kellőleg ismert tényt napfényre hozni, avagy a hibásan följegyzetteket helyreigazítani alkalmasok.

Huszonöt éves alkotmányos küzdelmünk diadala

Angliának köztünk meghonosult fiát, Guyont is örömmel tölté el, s keserűség támadt az ő szivében is, midőn az alvidéken fölbujtogatott szenvedélyek 1848-diki jogos, törvényes és szentesített vívmányainkat fenyegetni kezdék. A rest béke idején letett kardot most ismét fölvevé, hogy védje megtámadott új hazáját.

Honvéd lett. Őrnaggyá kinevezetése okiratát István nádor s királyi helytartó jegyzé alá.

Az első összeütközések egyikében — mely két hadvezérei tehetség: Görgey és Perczel Mór későbbi gyűlölködése első oka volt, — a pákozdi csatában Guyon már részt vett, s őrnagysága dacára abban két zászlóaljat úgy vezényelt, hogy e nap fényes eredményéből osztályrész reá is esik.

Részt vett a schwechati ütközetben, s ő intézte a manswörthi ostromot, melynek következtében a csata térén neveztetett ki ezredessé, s melyért a nemzet képviselője 1848. november 1-jén tartott nyílt ülésében dicsérő elismerést s a nemzet nevében hálát szavazott neki. S méltán, mert Guyon zászlóaljával megtámadván az ellenséges szuronyerdővel és ágyúkkal védett halmot Manswörthnél, dühös rohama ez oldalról hátra szorította az osztrákokat, mire szurkos koszorúk- és gránátokkal felgyújtván a falut, ez oldalon diadalra vezérlé fegyvereinket.

Ezen időszakból alkalmunk van egy levelet közölni, mely a manswörthi rohamra is vonatkozik, s mely hősi lelkébe bepillantánunk enged. A schwechati, október 30-ikán vívott csata után Pozsonyból kelt levél így szól:

„Midőn az osztrák határokat harmadizben léptük át Farkas-völgyénél (Wolfsthal), akkor éj vala s a közhangulat nem oly vidor, nem oly elszánt, mint azelőtt. — Az igen keskeny Farkas-völgyén mély csöndben vonultunk keresztül, s a haimburgi magaslat lábánál ütöttünk tábor; hajnalhasadtával tovább nyomultunk, Altenburgon keresztül Petronel felé, s ezen helység mögött állottunk csatarendbe. Nem messze tőlünk, a Duna hullámain füstölgött a „Mészáros“ hadigőzös, s hadosztályunk éjjel megint lassan és csatarendben nyomult előre a zöld rónán. Riegelsbrunn mögött táborba szállottunk, melyet a kék égről alátekintő holdkaréj világított meg. A fáradt katonaság elhelyezkedék, lobogó tűz mellett főzött a nép. A lovagias Guyon őrnagy, a pesti zászlóalj parancsnoka, felém közeledett, s miután egyik felügyelő tisztem hanyagsága miatt engem előbb kellőleg lehordott, kezét nyújtá és így szólott: „Pajtás, te

az én emberem vagy, s azért, a míg embereink együtt táboroznak, asztalomat és sátramot megosztom veled.“ Erre megint leültünk tábori tűzünk mellé, ettünk a katonáink által hozott ételből s aztán az ő magyar és az én olasz hitvesemről beszélgettünk. . . Észak felé az ég egészen vörös volt, mert Bécs égett s az ágyuk tompa moraja hirdeté, hogy Ausztria fővárosát bombázzák a császáriak. Ekkor Guyon elmerengve simitgatá hosszú szőke szakállát, s magát-feledten hajlott a sziporkázó üszkők fölé, szemét mereven irányozván a parázsra, mely egyszerre sietvegni kezdett. Guyon könyecseppje hullott reá. „Mire gondolsz?“ — kérdém őt. — „Othton betegen fekvő fiacskámra és kis hűgára, kik majd fiatal medvebocskokként kóboroghatnak az országban, ha el-esem!“ . . .

„Másnap egész Fischamendig nyomultunk-előre a nélkül, hogy az ellenségre akadtunk volna; itt aztán egyesültünk főserégünkkel. Én parancsot kaptam osztályommal a Schüttel-Au-ot megszállani. Másnap 10 órakor az ütközetbe kellett elegendnem. Manswörthöt már messziről láttam égni, mely helyet a hős Guyon kis csapatjával oly bátran rohant meg. A szőkeszakálu kis ember, jobb-jában a háromszínű nemzeti zászlót lobogtatva legelől rohant. Nemes lovát megsebesítették s lobogóját három helyen lyukasztotta keresztül a golyó. Hős pestieci közül sokan, igen sokan estek el, de a győzelem ez oldalon a miénk vala!“

Guyonnak Görgeyhez való későbbi viszonya fölött a schwechati ütközet, illetőleg a manswörthi eredmény határozott. Görgeyt — kinek lelkében már ekkor megfogalmazott kárhozatos nagyragyása, — lelke mélyében sérté az, hogy Guyon, a jelentéktelen honvéderőnaggy, egészen másként tündeté ki magát, mint ő, ki már a csata előtt is remélheté a fővezéri botot megnyerni. Görgey ezen sértődését önévdiratában („Mein Leben und Wirken in Ungarn“) sem bírja elleplezni, hol annak száz helyen is kölcsönöz boszus hangot, mert ahol csak Guyonról szól, ezt okvetlen azon, vagy hasonló megjegyzés kíséretében teszi, miként annak „Szive ugyan helyén volt, de nem feje,“ s nagy buzgalommal igyekszik azon nézetet elterjeszteni, hogy Guyon minden tekintetben tehetségtelen katoná vala. A történetírás erről másként fog tanuszkodni, s hogy ezt tegye, e soroknak feladata erre nézve adatokat is szolgáltatni.

(Folytatása következik.)

Vándorlásaim Észak-Amerikában.

— Rosti Páltól. —

1856. év október havában.

Chicago.

Typusa egy amerikai városnak, a Nyugat egyik legnevezetesebb városának. Húsz év előtt alighogy néhány ház állott itt s most (1856-ban) 80,000 lakosnál több van.¹⁾ Földek s házhelyek, melyek még néhány év előtt is egy pár dollárért vásároltattak, vagy — mint mondják — a szegény, most már végkép kiszorított, elüzött, kipusztult benszülött indusoktól egy hordócska (barell) pálinkáért (brandy) cseréltettek — most ezeket érnek; nem csoda tehát, hogy Chicagot milliomosok lakják.²⁾ Egyébiránt egyike még a Nyugat legkellemetlenebb városainak. A yankee-ság itt in floribus van, a házak csak ugy hamarjában épültek téglából, fából; s a hosszú, egyenes utcák kezdetlenek, sárosak, s a járda deszkából van. Ezeken minden sűrög-forog, lökdös s taszigál; vasutak a város közepette futnak végig, füstölnek, harangoznak, fityülnék. Széles csatornák szelik át a várost s ezeken *shoonerek*, sőt egyes *brigg-ek* is cipeltetnek fel s alá, apró, lihegő, nagy gőznyomású gőzösök-től.³⁾ Éghajlata szörnyű, nyáron roppant me-

¹⁾ A „Niagara és Chicago“ Amerika két legnagyobb csodája! — mondja egy szelleműs francia, s míg a természetnek a geologok szerint 4000 év kellett, hogy a Niagarát eléállítsa, az amerikaiak 30 év alatt teremték *Chicagot*, Amerika máris egyik legnagyobb, legnevezetesebb városát.

1830-ban ugyanis a város nem létezett még; csak egy kis erőd állott akkoriban e helytt, mely mintegy 20 katona által őriztetett.

1831-ben 10—12 család menekült ez erőd köze, s nyomorult kunyhókban tengődött, a mocsár közepette. Ezek alapíták a várost.

1840-ben, tehát 10 év múlva, Chicagonak már 12,000 lakója volt.

1850-ben 29.963 lakója.

1856-ban, midőn színhelyén fentebbi jegyzeteimet irtam, csupán a letelepedett németek száma rugott majdnem annyira (25,000-re), s összesen mintegy 80,000 lakója lehetett.

1860-ban a számlálás már 109,260 lakót mutatott ki, s most

1869-ben közel 300,000 lélek lakja.

²⁾ Chicagonak jelenleg 16 önálló bankja van, olyan t. i. melynek joga van önálló bankjegyeket kibocsátani. Mindössze e bankok mintegy 10 millió dollár értékű tőkével bírhatnak.

³⁾ Chicago jelenleg már vasutak s gőzhajók által ugyszólván az egész Unioval, minden nevezetesebb városával s kikötőjével egybe van kötve; (100 vasutvonalnál több indul naponta a különböző vonalakon); s

leg, bűzös (honnét neve ered: „Chicagoe“ induszó s bűdös férget jelent), egészségtelen; szintugy ivóvíze is, melyet a Michigan-tóból kénytelen meríteni;*) télen hideg, nedves, kellemetlen, s egyrészt

míg ezeken kívül egyrészt egy hajókázható csatorna által *Illinois* folyóval s így *St. Luis*-val, *New-Orleans*-sal s az Atlanti tengerrel, szakadatlan vízi uttal van egybekötve, másrészt a *Chicago-North-Western-Railroad* (chicagói északnyugati vasut) egybekötő *Omaha*-val, mely egyik főpontja a *Grand Pacific-National-Railroad*-nak (a csendes tengeri nagy nemzeti vasutnak), s így San-Franciscoval s a csendes tengerrel.

A Grand-Pacific Railroad eddigelé a világ leghosszabb, legbámulatosabb vasútja. A civilizációnak, a technikai tudománynak, az amerikaiak bámulatos kitarításának, páratlan erélyességének, vállalkozó szellemének valódi csodaszertü műve. — Az egész vonal, New-Yorktól San-Franciscoig, mely tehát egybekötő az Atlanti s a nagy Oceánt, 3372 mérföldnyi. New-Yorktól Chicagón át Omaháig, mely a vasut főkiinduló pontja az Atlanti oldalon, 1450 mfd; San-Franciscótól Sacramentóig, mely a vasut főinduló pontja a Pacific részén, mely már ki volt építve, 150 mfd; marad 1772 mfd, melyet vadonban leirhatlan nehézségekkel küzdve építeni kellett. 1859 jul. 1-sején lett a vasut az „Union-Pacific-Railroad-Company“-nak engedélyezve, s 49.453,130 dollár subventió ajánlva, s 1869. május 10. készen lettek vele, dacára annak, hogy a munkásoknak magokkal kellett vinniök a vadonba élelmi szereiket, a vizet s mindennemű készületet; dacára, hogy gyakran a vad inlusokkal kellett küzdeniök; dacára annak, hogy átkelvén a Sierra Nevada hegyláncolatán, 7042 láb magasságig (a Summit-állomásra) kellett vinni a vasutvonalat, s áthaladva a Rocky-Mountain hegysorozatra, 8424 lábig kellett (Shermon-állomáson) emelkedniök.

A Pacific-Railroad bevégezése a történelem s emberiség tekintetében ép oly fontos tény, mint a nyomda, a gőzerő vagy a villanyosság feltalálása; s az amerikaiak megvalósíták Colombus bámulatos eszméjét: ök megépíték az egyenes utat, mely egybekötő Európát Indiával. A most még ismeretlen, talán csak néhány kunyhóból álló állomások már néhány év lefolytával is nagy városok lesznek, melyekben Peking és Páris kicsérleldik készítményeiket; néhány nap elérése, hogy az utas s szállítmány áthatoljon Amerika continensén, mihez eddig hónapokig tartó, rendkívül fáradsalmas, veszedelmes utazás szüksegtetett.

Ily tényekkel szemben nem lehet őszintén nem bámulunk ama népet, mely csodálatos elszántságával s kitarításával a világforgalomnak új irányt adott, s ha yankee uramék darócos modorukkal, a társadalmi téren érintkezővén velük — kellemetlenek, visszataszítók (s ha ez iránt jegyzeteimben gyakran panaszkodom is), őszinte lelkesedéssel kell elragadtatva lennünk egyes intézményeik celszerűsége, nézeteik helyessége s műveik nagyzerűsége iránt.

*) El nem mulaszthatom, hogy meg ne emlitem az

a Michigan-tó partjai, másrészt a tágas prairie-k környezik, minden ótalom nélkül.

Chicagonak színházai is vannak, de mind a kötött bizony igen rozsz. A főszerepet mindig vendégjátéksza, természetesen, mint Amerika legjobb, leg-híresebb színésze hirdetve. A színházak Amerikában mind egyformán vannak építve. A publikum itt még durvább; vannak színházak, melyekben külön falragaszok által tiltva van a *díó héjával hajigálni és kurjongatni*. Ha a yankee valaminek nagyon örül, vagy tetszését valami rendkívülig megnyerte, akkor örömeinek s vigsgágának egy kifejezése mindig fülséért kurjongatás vagy éles fütty. A fütty tehát ezen színházakban nem a rozsalás, hanem ellenkezőleg a legfőbb tetszésnek kifejezése. Ezt New-York kisebb színházaiban is tapasztaltam.

A németeknek — kiknek létszáma 25,000-re rúg, s egy külön városrészt laknak a csatorna tulsó oldalán — szintén van színházuk, azaz egy nagy, hosszú terem, s ennek végében a szinpad; a

teremben zártszékek, páholyok helyett asztalok s padok hosszu sora látható, melyek körül sereglenek a többnyire Skandináviából ide vándoroltak, s foly a sör a muzsák nektárja helyett.

Mi tulajdonkép egész nap futkostunk Chicagóban, a vadászati nagy kirándulásunkhoz szükségeltetett vásárolva. Egy tágas, erős sátozt (30 dollárért), magas vadászcizmákat kaucsukból (6. d.), Waterproof-köponyeget (8 d.), egy rendbeli melegebb öltözéket, pokrócokat (Blanquette), revolvert, Bowie knife-tot vagyis vadászkest, egy hordóska puskaport, egy mázsa ólmoz mindenféle alakban, élelmi-szereket stb. stb. Szerencsésen kiadott mindegyikünk vagy 100 dollárt.

Vége meg volt minden, s podgyásztunk feleslegesét (például a frakkot stb.) visszahagyva, útnak indultunk s pedig vasuton, Milwaukeeen keresztül *Fonde-du-Lacke-ba*.

(Folytatása következik.)

Hogyan dolgoznak és esznek a lángezetek?

Hogy Rossini szereté a macaronit, azon nem is csodálkozhatunk, mert pesarói volt, anyja pedig egy oda való pék leánya; szintén oly kevésé csodálandó, hogy Kant a répát szalonnával, a borsót disznólábbal és a sült gyümölcsöt szereté, mert königsbergi volt. — Az angolok nemcsak a gyapjút, de a juhhúst is szeretik, ez utóbbinak maga Bulwer még gyógyhatást is tulajdonit. Lessing szívesen odaadta volna első születési jogát, ha van

Ézsau, ki őt jó lencsével táplálja; Klopstock a pástétom- és ángolnának nagy kedvelője volt, ellenben Wieland, e francia a németek között, a süteményt kedvelte mindenek fölött: „mert ha két francia összejön, kell lenni süteménynek!” Más külsőségekben is ritkán tagadják meg a nagy szellemek nemzetségüket. Az angol tudós nem hord hálóköntöst; a német ellenben nagynehezen nélkülözhetné a nyugalomnak kedvező reggeli

ujabb kor egy másik építkezési csodáját, mely tudtommal egyedüli eddig a világon, s mely ötletem után készült el (1866. dec. 6-án) s ez a „*Crib*.”

Chicago — mint említém — posványos helyen épültvén, kutjai egészségtelen, ihatatlan vizet szolgáltatnak. Folyói, csatornáit víze a sok gyár hulladékai által anynyira elrontottatott, hogy az még a Michigan-tó közvetlen partjain is zavarossá, ihatlanná lett, s hogy így évről-évre nagyobb szükében voltak Chicagóban az ivóvizek.

Sok csodálatosnál csodálatosb tervet készítettek az amerikaiak, hogy e bajon segítsenek, míg végre beleegyeztek egybe, mely talán valamennyi közt a legesodálatosb, és sok tekintélyes mérnök s szakértő véleménye szerint kivihetlemnek tartatott. De isten tudja, a mi nálunk lehetetlennek, kivihetlemnek látszik, azt az amerikaiak megcsinálják A vakmerőséggel határos bátorsággal, vas-akarattal, türelemmel, kitarással s elbizakodottsággal neki fognak oly munkákhoz, melyet a kiszámító, biz os alapokon nyugvó technikai tudomány lehetőségeknél nyilvánit; az „azért is,” és az „akaron” nagy szó, mely mai nap is még csodákat képes művelni.

Igy a jelen esetben is.

Nekimennek, alagutat ásának be a Michigan-tóba, annak medre alatt két mérföld távolságba, hol már a tó víze kristálytiszta s még tizannyi gyár tisztatlanságai által sem lesz elrontitva soha! A legnehezebb feladat volt: a tóban, a víz fenekétől az alagutig vagy földalatti csatornaóig egy aknát (Schacht) ásni s azt megvédni szélvész, habok, jégtorlaszok ellen. Ezt az által érték el, hogy a helyre, hol az alagut a víz alatt végződött, egy toronyféle csodadolgot építettek (egyelőre csak vízmentes fa-falazatokkal, melyeket követ kiraktak) ez a „*Crib*.” Ezen sajátoságos építménynek magassága 40 láb, egész átmérője (egy oldaltól a másikig) 90 láb, közepében egy 25 átmérőjü lyukat vagy kutat tartalmaz, melybe egy 64 láb hosszú öntött-vas henger helyeztetett (sulya 203 mázsa), s lassankint alább s alább sülyesztetett, míg az alagutat, vízalatti csatornát elérte. Azon hely, hol a *Crib* felállitottatott, a tó 36 láb mélységü, úgy, hogy mintegy 4—5 lábnyira emelkedik ki a vízből. A „*Crib*” jelenlegi szerkezetében csak ideiglenes, de szándékoznak azt egy tömör kőből épülttel felváltani, mely felett még egy világító torony is emelkednék.

köntöst; sőt ismertem egy államférfit, a ki rendszeren hálóköntösben és pipával a szájában dolgozott, a mi ő királyi fenségével, a nagy herceggel, sok pörlekedésre adott alkalmat. Haydn papa már kora reggel tökéletes toilletben jelent meg, úgy hogy csak kalap és pálcá kellett, hogy sétálni mehessen; mihelyt valami nagyobb zenemű szerzésébe kezdett, a legfinomabb ruhát ölté magára, uj-jára pedig a Nagy Frigyes-től kapott gyűrűt huzta, így felöltözve írta napról-napra hallhatatlan műveit. Beethoven ellenben pongyolában dolgozott, egy két sort leírva, kezeit mosta és újra kezdett írni. Buffon sem írt másként, ha csak udvari öltönyét fel nem huzhatta; sőt d' Ancelot Virginia rendszeren parfumirozott kesztyűben írt. — Természetesen szükséges, hogy az elme, valamely illat által izgult állapotba jöjjön; s ismeretes tán amaz anekdota, mely Göthével Schiller lakában történt; Göthe egy izben meglátogatván Schillert s ezt otthon nem találván, író asztalához ült, őt bevárando; itt nem-sokára füreszta illat ütö meg orrát, mire felkelvén az ablakhoz sietett, hogy tiszta levegőt szihasson, mire Schiller neje elbeszélé, miszerint az íróasztal fiókja telve van rothadt almával, mert Schiller csakis úgy írhat, ha ez illatot érzi és e nélkül tán nem is élhetne.

Sokrates annyira elmélyedett gondolataiban, hogy gyakran órákig egy helyen állhatott. — Ampére is csak állva, vagy mozogva gondolkodhatott; Rousseau-nak akkor jöttek legszebb gondolatai, ha botanizált; szintén így Benedix Roderich csak akkor dolgozhat, ha napfényben magányosan sétál, és Grimm Jakob czekek mondja: „Magamon tapasztalám, ha magányos sétáimon erdőbe vagy mezőre tévedtem, legszebb gondolataim jöttek; ha otthon kétélyeim voltak, sétáimon mind eloszlottak.“ — Milton ellenben ritkán írt nyáron, Kant pedig azt mondja, hogy az ember sétálván, ne erőtesse magát gondolkodásra.

A gondolkodás valóban valami mellékes dolog által elősegítették; így p. o. Laplace dolog közben egy cérna-gombolyaggal játszott, melyet szolgálja a kellő időben nyújtott neki; vagy a híres Stäel asszony mindig írót vagy virágot forgatott ujjai között, sőt nem tudott beszélni, ha e tárgyak nem voltak kezénél; hisz maga Kant sem tudott előadni, midőn észrevette, hogy egyik tanítványa kabátjáról egy gomb hiányzik. Desprez Josquin írás közben ostyát ragasztott a homlokára, jeléül, hogy szolgálai ne háborgassák; meglehet, hogy ez ostya is elősegíté a gondolkodást.

Egy göttingai matematikus fogadott, miszerint a magasabb analysis egy problémáját megfejti addig, míg ajtaja előtt harminc dob pereg. Az írók többnyire a magányt szeretik, így „the Chimes“-n Dickens egy hónapig írt, de egészen elzárkózott a külvilágtól és „munkámat bevégezvén, (írja maga) oly sovány valék mint egy gyilkos. Dickens, ha új novellát készülni, mindenféle jár-kelet, éjjel-nappal, de nyugtot sehol sem talál. Milton ha lefekve szép gondolata vagy ötlete támadt, fellármázá leányát s azonnal leíratta vele azt. Byron Don Juanját éjjel bodza-thea és víz mellett írta. Sőt Francois Endes de Mezeray nappal is művészet által éjt teremtett magának, és ha látogatói jöttek, azokat mindig a lépcsőig gyertyavilággal kísérte. Demosthenes beszédei lámpaolaj szaguk voltak és a bagoly azért tartatott az áthéneieknél a gondolkodás és tanulmány jelképének, mert éjjel repült ki. — „Éj legyen, midőn Friedland csillagai ragyognak.“ — Ha tehát az „early to bed and early arise“ az embernek gazdagságot és egészséget ad, a bölcsészet nem látszik vele barátkozni, mert ha a gyermekek nyugszanak, csendes szárnycsatogással felrepül az égbe.

Közli: *Verovác Mladén.*

Egy hét története.

(Jan. 3.)

(VK.) „Mindörökké — soha többé!“ A végtelen idő „lábas órája“ — a mint Longfellow oly megragadólag festi — folyvást e bús vigaszt ketyegi. De soha sem ketyegi oly hangosan, mint Sylvester éjjelen, midőn a mythológia kettős arca mindnyájunk képén fölelevenül, hogy egyszerre nézhessünk múltba, jövőbe.

Hiába, a „merengés“ adóját nekünk is le kell rónunk, mielőtt tollunkat jókedvüleg eresztethetők

amaz új folyamra, mely három nap előtt eredt az elmúlt esztendő sirja tövéből.

A határkö, melyet a végtelen idő árjában emelünk, hogy mértőldmutatóként jelezze az élet folyását, ezuttal oly emelkedett halmon áll, melyről jól esett széttekinteni. A völgyben, melyet elhagyánk, nem csupán sírhalmok maradtak, hanem egyszeremind a munkára pezsdült nép alkotásai; sok jó kezdet, melynek folytatása következik. A

vén Sylvestert tehát nem is mogorva hang kísérté most sírjába, hanem meleg búcsúbeszéd, mert eléget teljesite abból, a mit csecesemő-korában ígért. Engedett haladnunk, s ha néha elszomorított is: nem vette el kedvünket. Utódja pedig, e nyájas gyermek, mely tisztán mosolyog, mint a gyermek szeme szokott, talán még jobb lesz nála. Teljesíteni fogja egyik-másik reményünket, s nem rontja le munkáinkat. Hanem a nevével néhány napig elég sok bajunk lesz, miután családnevéhez, melyet a század után visel, egyszerre két új kereszt-számot kapott, s tollunk oly nehezen válik meg a régittől s szokik az újhoz. De szépszerivel majd csak tülesünk e tollhibákon is, s mire az újszülött néhány napos lesz: bátran elkezdhetjük írni élet-rajzát.

Pályáját vigabban kezdi, mint a többiek. Két hónapos farsang közt futja le életutjának első hatodrésztét, enyelegve a fiatalasággal, és sok kedves gondot adva bálrendezőknék és a mamáknak. Egyebet ma még nem tudunk róla, miután jövője beiratlan lap, dajkája pedig egy kacér tündér: a remény.

Az olvasó tehát el fogja engedni, hogy hódoló himnuszokkal üdvözöljük, valamint elengedé azt is, hogy a vén Sylveszter fölött hosszú búcsúbeszédét tartsunk.

Máskor hatásos páthósszal lehetett elmondani, hogy „megint egy év dőlt a mulandóság örvényébe;“ de most, midőn csak az imént vettünk búcsút Vogt Károlytól, ki százezer éves állatcsontokkal ismertetett meg bennünket — *egy esztendő* magában véve, bármilyen volt is, egészen elveszté elöttünk imponanz voltát. Hisz egy porszem gördült le csupán az örök fővény-örában: ennyi az egész. Vénőbbek lettünk egy nappal, a mint hogy vénülünk minden egyes nappal. A cimlap más, de maga az életkönyve ugyanaz, hozva örömet és gyászt, ringatva bölcsőt és faragva koporsót. Új változatos a régi nótának, melyet a sors fű, hol vígan, hol szomorún. A helyett tehát, hogy nagy reménykedéssel üdvözölnök az idő e legfiatalabb gyermekét, beszéljünk inkább arról a kedves új évi ajándékról, melyet Angolországból kaptunk.

Ez egy kétkötetes könyv, melynek címe „The Magyars: their country and institutions,“ írta Patterson Arthur.

Sokan ismerik a hazában a kis Pattersont, e szeretetreméltó, komoly, fiatal angolt, ki nagyon megkülönbözteté magát ama külföldi touristáktól, kik a vasuti kocsai ablakából és az „Angol királynő“ erkélyéről tanulmányozták Magyarországot, s ez „unknown land“ felől vadabbnál vadabb köz-

léseket cesztekettek szárnyra. Patterson több évet tölte köztünk, s nem csak a fővárosban, hanem Munkáctól Tihanyig, Miskolctól Szegedig, Kolozsvártól Brassóig megnézett mindent, úri palotát és utszéli csárdát, beszélt államférfival, és csikóssal, s hogy megismerje a nemzet szellemét, megszerezte hozzá a két lényeges kelléket: a nép nyelvét és múltjának történelmét.

Ennyi fáradság, közvetlen szemlélet és tanulmány gyümölcse ez a két nagy kötet, mely most „a magyarokat, hazájukat és intézményeiket“ ismereti az angol olvasó világ előtt.

Alaposabb könyv nem igen jelent még meg hazánkról idegen nyelven. Ismertetve van abban mindaz, mi a közélethez tartozik: politika, nemzetiségi viszonyok, irodalom, gazdaság, társasélet most és hajdan, nyelv és szokások, város és falu, színház és vallás.

Hogy Patterson philhunar: az meglátszik minden fejezetben. De nem merő rokonszenv tette azá, hanem történelmünk és viszonyaink ismerete. Ő nem legyezi hibáinkat, s nem is kecséget nagy kilátásokkal; de hü képét adva az egész országnak, kivonja belőle a következtetést, hogy Szent István birodalmában a magyarság van hivatva főlénre mind politikai, mind társadalmi tekintetben.

Meg kell említenünk, hogy a cimlapon Patterson oda jegyzé nevéhez: a „Kisfaludy-Társaság kültagja“, s könyvét is legelőszőr e társaságnak küldte meg.

Azon az ülésen mutatá be a titkár, melynek esendjét egy kis szóvihar háborítá meg. A Kisfaludy-terem ugyanis igen békés hely, hol a szépirodalom csöndes ligetét legfőlebb enyhe fuvalmak lengetik. Most azonban zajos lett, mint egy miniatűr parlament, jobb- és baloldallal.

Szász Béla küldött be székfoglalóul egy satyrát: „A szabadelvűek“-et, melyet testvére: Szász Károly olvasott föl. Gyulai Pál „Népszerűsége“ óta divatba jött a satyra-írás a napi dolgokról, kivált a politikáról. S ez a székfoglaló is e fajtából való. Vannak benne névtelen porteraik-s s célozgatások a baloldal és megyék viselt dolgaira. Inkább haragos, mint gúnyoros vers, s egészben véve (vagyis nem számítva egy pár emelkedettebb helyét), a vezércikk prózája békétlenkedik benne versformába kötve.

Tóth Kálmán nem is állhatta meg szó nélkül s kijelenté, hogy e vers inkább élclapba, mint a társaság körébe való, s ha a satyra e fajtája divatba jő: akkor e szépirodalmi intézet köre is politikai küzdttérré válhatik; ennél fogva kérte a pártkölte-

mények kizárását. Élénk szövege lett ebből, s többen védtek a politikai költészet jogosultságát, és senki sem kívánta a tagok jogát megszorítani valamely tiltó rendszabállyal. Végre maga Tóth Kálmán sem ellenzé, hogy napirendre térjenek, megelégedve a hatással, melyet felszólalása kétségkívül szülni fog. Mi legalább nem hisszük, hogy volna kedve bárkinek is megint pártkölteményt olvasni föl e helyen, hol a költészet magasb szárnyalása kívántatik, s hol a satyra-író nem arathat sikert, ha a pártok köznapi küzdelmeibe vegyül, a helyett hogy azok fölött — a tárgyilagosság magasán — csattogtatná ostarát.

Különbön a Szász Béla költeménye — magában véve — nem kirívóbb, mint más satyrák, melyek megelőzték. Az egész csak annyi, hogy a korszó, mely már sokat járt a vízre, az ő kezében tört el.

Aztán ma már az idő sem alkalmas arra, hogy még a múzsa is szítsa a pártküzdekek tüzét. Ime, Irányi is azzal vett búcsút a szélsők lapjától, hogy ezuttal nincs idő közjogi küzdelmekre, mert most reformokért kell küzdeni. Pártlapok, melyek eddig hevesen harcoltak egymás ellen, szelidebb hangon váltanak szót. Még a vértanúk ünneplése sem pártmonopólium többé, s Batthyány Lajos emlékének megörökítésére a „Pesti Napló“ hívta föl a hazát. És az első miniszterelnök, e lovagias magyar jellem szobrára szívesen ad mindenki, a gazdag forintokat, a szegény filléreket. Ugyanez időben a honvéd-rokkantak menházára is foly az adakozás, s többi közt Kossuth Lajos ezer fran-

kot ajánla fel, ez összeget egy éven át négy részletben fizetvén le, mivel bár ezer frank nem sok, még sem tudná egyszerre letenni. Nincs kétség arról, hogy ez újév a nemzeti kegyeletnek ismét új emlékeit fogja szülni, s ha nem is emelik föl benne, de legalább le fogják tenni a Batthyány-szobor és honvéd-menház alapjait.

Talán ez év a művészet számára is fog létre hozni valamit.

Meglehet az új dalszínház tervét, mert maga az épület nem egy év munkája.

A nemzeti színház már az ő év végén kapott valamit: egy — triumvirátust. Igazgatója még nincs, de vannak igazgatói: Podmaniczky Frigyes, b. Révay Simon és Zichy Antal, kik ideiglenesen hozzá láttak a munkához, s még ugyan nem szerződtek senkit, de már elbocsátottak egy csomó tagot. Hagyjuk őket munkálkodni, s ne kívánjuk kritika tárgyává tenni mindjárt legelső intézkedésüket, habár az elbocsátott tagok közt olyanok is vannak, kiknek eddig elég jó hasznát tudta venni a színház. De hát ha szerzenek helyettök olyakat, kiknek még jobb hasznát veheti. Föl kell tennünk, hogy e nélkül nem eresztenék szélnek egy tehetséget sem. Különbön a triumvirátus ideje nem lessz hosszú, s utána Augustust várunk, ki alatt fölvirágozzék — mint egykor a hét halmon — irodalom és művészet! És ha fölvirágozhatnak: akkor ez csakugyan boldog újéve lessz a nemzeti színháznak, mely az utóbbi időkben évről évre hanyatlott.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

* (*A hangok hatása*). Mr. Philipp Southamptonban előadásokat tartott a hangok terjedéséről, azoknak és a zenének hatásáról. Érdekes dolgokat mondott és mutatott. Mr. Philipp többi közt néhány hűrt feszített porcellán edényekhez, s a mint a hurokat vonóval érintette, az edények elpattantak. Hasonló történt egy vastag üveggel is. Philipp tanárnak azonban sehogyan sem sikerült, hogy fuvola-hangok által repessen szét üveg- és porcellán-edényeket, bár sokszor tett kísérletet s hírlapi közleményekkel igazolta, hogy ez neki több ízben sikerült. Hogy ezuttal minden kísérlet sikertelen maradt, a nedves léget okozta. Legérdekes volt, midőn Philipp ur leánya énekelni kezdett, s a mély, hosszan tartó hangokra az üveg és porcellán-edények csengni és rezegni kezdtek. Philipp tanár a zene hatására nézve sok érdekes adatot említett föl, elkezdve Jerichónak

trombita-szóra ledőlt falaitól a példákat. Említette többi közt, hogy egy vén halász, midőn a vízbe merítette hálóját, énekelni szokott, mire a halak egész csoportja szállt a víz színére. Philipp azt hiszi, hogy paduai szent Antalnak is ének által sikerülhetett a halakat a tenger partjához csalni. Van Philippnek egy palackban vagy 15—20 piócája, melyek a hegedű hangjára vidáman ficakódoznak, s az üvegben mindig arra az oldalra gyűlnek, mely a hegedű felé esik. Azt erősíti, hogy az állatok mindenike képesítve van a zene felfogására, de nem minden hangot értenek meg. Alig van azonban állat — ugymond — mely bizonyos zene-hangokra vagy zeneszerre érzékenyen maradna. Az ebek zene iránti érzékenységét a hegedülés tünteti föl, főképp ha az állat már többször hallott hegedűt. Az A-durból játszott darabokra az ebek csaholni, morogni szoktak, s ha E-durból

történik a játék, ugrálnak, szökdécelnek. Philipp szerint egy zenész kutyája megveszett, midőn ura több óra hosszat E-durból játszott hegedűjén. Paganiniról beszéli Philipp, hogy midőn egy élőkeltő társaságban hegedült, a kalitkában levő madarak elkezdtek röpködni, vergődni, s ha megszünt játszani, összehúzták magukat, de nem sokára egész hévvel énekeltek. Főlemlit továbbá Philipp egy állatsereglet-tulajdonost, ki egy jeges medvét mindig a fuvola lágy hangjaival vezényelt. Az állat szabadon mozgott, s mindenféle ügyességeket követett el. Mihelyt megszünt a fuvola, azonnal vad lett, és sem ostor, sem más erőszak nem körlatozhatta.

— (*Jakutok keleti Szibériában.*) E kerület nem kevesebb, mint 71,575 négyszög mértföldet foglal magában, de annál csekélyebb népessége, mert az északi jeges tenger partjainak ezen részét nem lakja több 226,652 embernél, úgy hogy minden négyszög mértföldre átlag csak három ember esik. Ennek nagyobb része (200,149) jakut; ezen kívül van még 10,690 tunguz, 9887 orosz (tehát az egész lakosságnak 4.36 százaléka), 1090 laurut, 1524 jukar és 268 csuvas. Lena, Aldan és Alger partjain a népesség legtömöttebb; de itt is folytonosan apad, mert a halottak száma évenként majd 42 százalékkal haladja meg a szülöttekét, vagyis átlag 1411 emberrel több hal meg, mint születik. A jakutok — keletre legtávolabb előre nyomult tatártörzs — még nyelvüket is megőrizték eredeti alakjában. A jukar és csuvas bár szintén ezt a nyelvet beszéli, de már több orosz elemmel elegyítette. A lakosság közül 1000-re esik 22.51 paraszt, 9.19 városi, 7.14 katona, 2.25 pap, 2.25 neves és 9.32 vándor kereskedő. Az egész területen 7 gyár van, 89 hivatalnokkal és 321 munkással. Az állatállományt képviseli: 124,376 ló, 276,027 szarvasmarha, 349 juh, 615 disznó, 26,439 irámszarvas és 3126 kutyá, ezeket rendszeren ötösen szán elibe fogják, s az út minősége szerint, egy nap 40—140 orosz mértföldet haladnak. S. G.

* (*Az őselefánt maradványai*) oly gyakoriak Szibéria északi részein, hogy évenként általában 100 mammothot ásnak ki, a mi körülbelül 4000 mázsa súlyt tesz. Nem egyszer történik, hogy az ősvilág eme óriásait oly épen emelik ki jégsírkjaikból, hogy a bőr, szőr még épségben van, sőt megvan a csontokon a hus is, mit az ebek jó étvágygyal falnak föl. Pedig ezredévek multak el, hogy a mammothok nem lakják többé a földet.

* (*Szabadalmazások.*) Az angol kormány levéltárában nem régiben szedték rendbe és lajstro-

mozták azon szabadalmi okmányokat, melyeket az angol kormány egyes találmányokra adott ki. Az utóbbi évekre általában 2000 szabadalom (privilegium) esik; 1863-ban azonban 3214 szabadalmat adott a kormány. Az I. Jakab király óta nyert szabadalmak száma 1869. június végső napjáig 47,319 volt. Érdekes tudni, hogy az első privilegiumot réz és acélmetszésekre Aaron és Burges nyerték 1617. marc. 1-sőjén. 1674-ben egy távir-dára már adtak ki szabadalmat, de — úgy látszik — semmi siker nem koronázta. Önkormányozható léghajóra 17 szabadalom van kiadva.

— (*Khinai hasonlatok.*) Mint minden nemzet, úgy a khinai is, szereti a példabeszéddé vált szólásformákat, melyek közül sok igen csipős és tájáló. A zsémbelődő, de ha tette kerül a dolog, igen ártalmatlan vitéz, „papiros tigris“-nek nevezik. Ha valaki magát túlbecsüli, olyan patkányhoz hasonlítják, mely mérlegserpenyőbe esett s maga méri magát. A ki valamit túlhajt, „bókoló púpos“ a neve. A pazarlót röppentyűhöz hasonlítják, mely csak egyszer sül el. A ki jótékonyágát a hozzá távolabb állókkal érezteti, saját családját pedig szükségnek teszi ki, azt mondják róla: „póznára kötött lámpás, melyet távolról láthatni ugyan, de alól nem világít.“ Sz. G.

* (*Vén béka.*) Az amsterdami állatkert nem régiben egy teknősbékát kapott ajándékba, melynek teknőjére az 1719-iki évszám van bevésve. A vén állat második nevezetessége, hogy két fejedelemnek volt tulajdona: nagy Frigyes porosz királynak és I. Napoleonnak. Utóbb Fould Achil, volt francia pénzügyminiszter birtokában volt, s onnan került az amsterdami állatkertbe.

* (*A világ vasútai.*) Az Egyesült-Államok vasútai évenként, a legutóbbi kimutatás szerint 1,223 mill. 500,000 tallérnyi forgalmat mutattak ki, s a jövedelem 4 és fél százalék volt. Legjobban jövedelmeznek a francia vasutak, melyek 821,500,000 tallérnyi forgalom mellett több, mint 6 százalékot hajtanak. Legnagyobb forgalma van az amerikai kivül az angliai vasutaknak, t. i. 987,000,000 tallér, negyedfél százaléknyi jövedelemmel; továbbá az osztrák-magyar vasutaknak 220 millió tallér mellett 5 százalékkal. Semmit sem jövedelmeznek (a befektetett terhekkal szemközt) az egyházi államok, a spanyol, portugál, svéd és dán vasutak; valamint az Amerika többi államaiban, Afrikában és Ázsiában levők. Ez utóbbi kelet-indiai vasútja azonban 20,580,000 tallér mellett 13 százalékot jövedelmez. A világ összes vasútainak évi forgalma: 4,323,821,200 tallér,

zára tő Gogoluk István ur Szóládról, lapunk utján 5 fírtot adományozott, mely összeget Vidacs János urhoz — mint ezen pénzalap kezelőjéhez — küldtük.

* (A pozsonyi honvédszászlóalj) tisztjeiből egy küldöttség legközelebb Belgiumba indul, hogy a belgák királynőjét személyesen felkérjék a pozsonyi zászlóalj zászlajának keresztanyjául. A belga királyné, mint tudva van, már szalagot is himzett e zászlóalj lobogójára.

* (Luzsénszky emlékére) Kassa város az ő nevével nevezte el az ottani sétátér.

* (Nemzeti színház.) Báró Révay Simon, báró Podmanický Frigyes és Zichy Antal urak a belügyminiszter megbízásából már átvették ideiglenesen a nemzeti színház igazgatóságát, addig, a míg véglegesen lesz kinevezve az igazgató. Ez ideiglenes intézkedés főleg azért történt, hogy a szerződötések fenakadás nélkül mehessenek végbe.

* (A királyné) január közepén érkezik Rómából Budára. Ő felsége tartotta keresztvívire nővére új szülött leánykáját, kit Krisztinának kereszteltek. * (A pantáni gjilkosság) hirdelt tettesét, Tropmann, a párisi esküdtszék decemb. 30-án halálra ítélte. A gonosztevő nevetve mondott köszönetet, de visszavezettetvén börtönébe, nagyon levert volt.

* (Mátyás király emléke). A Máramarosmegye által felállíttani sürgetett Mátyás-emlék ügyében Perger Ignác városi képviselő, kit e tárgyban tudakozódásra küldtek ki, az 1848 előtt Pesmegyénél történt előmunkálatokról a következőket tudta meg. Az emlékre 12,000 fírtot gyűjtöttek, de a pénz szerencsén ki is adták, úgy, hogy e célra jelenleg semmi alap sem áll rendelkezésre. A Ferenczy által készített szoborminta a muzeumban van, s a talapzat számára készített gránitlépcsők üllőhelyekül szolgálnak a muzeumkertben.

* (Gr. Zichy Ottó) e napokban levelet kapott, melyben gróf Mikó Imre felkéri a gr. Zichy-családot, hogy a vásonkeői gr. Zichy senioratus Zsélyben őrzött levéltárát engedné át tudományos kutatósokra, miután kitűnt, hogy a gr. Zichy-nemzettség archívuma, különösen nevezetes eredeti Árpád-, Anjou- és vegyesház-korbeli okmányok tekintetében bővelkedik, úgy hogy e részben majdnem az összes hazai főrangú családok levéltárait föllümulja.

* (Leitner Tódor), tudós hazánkban, ki nehány nap előtt érkezett Bécsbe, egy varkandi embert hozott magával, s ez e néptörzs első fia, kit valaha Európában láttak. A híres orientalista több becses indiai műkincsesel ajándékozta meg a bécsi muzeumot, s két felolvasást fog tartani a Dardistanban általa fölfedezett népek- és nyelvekről.

* (A múlt év nevezetes halottjai hazánkban s a külföldön.) Hazánkból a közélet férfiai közül elvezettük: Szemere Bertalan, Bősörményi Lászlót, Luzsénszky Pált. A képviselők közül: Lator Gábort, Sümeghi Ferencet és Ruttkay Istvánt. Guyon Richardné Párisban hunyt el. Iróhalunk halottjai a következők: Erdélyi József, Greguss Gyula, Gyurmán Adolf, Karácsony Mi-

hály akad. tag, a régi Mágori és Ormódy Bertalan, valamint Emich Gusztáv; a művészet köréből: Füredi Mihály, Nagyné-Huber Ida, Radnótfáy; a főpapok közül: Haulik zágrábi bíbarnok, Szenczy szombathelyi s Szaniszló n. váradí, valamint Kolláricsk s Mojzes püspökök; a pesti nagyobb kereskedők közül: Medetz József, Kirner József, Munk Mór, Ebner János stb. A külföld halottjai közül a legnevezetesebbek említjük. Az uralkodó családoknak csak egy halottjuk volt: a 10 éves belga trónörökös; fejedelmi családok halottjai: Aumale hercegnő, Bacciochi Eliz hercegnő, Franciaország halottjai: Lamartine, Saint-Beuve, Niel tábornagy és Solferino hőse, Regnault de St. Angely, Troplong, Moustier államférfiak, Berlioz zeneszerző, Molique hegedűművész. Franciaország halottja az I. Napoleon korából való Jomini tábornok is, kitűnő hadi-író, ki azonban az oroszoknak tett szolgálataiért népszerűtlen lett, s elfeledve hunyt el Svájcban. Anglia: lord Derby, Jones Ernő, Peabody. Olaszország: Carioli, Dolfi a híres pék, Mastai Feretti gróf, a pápa bátyja. Németország: Hengstenberg tudós és orthodox protestáns pártvezér, König Henrik regényíró, Schöff-Brentano assz. (Goethe barátja), Overbeck festész, Halbig és Imhof szobrászok, Carus physiolog, Springer jogtudós. Meg kell említenünk a párisi porosz követet, Goltz bárót is. Törökország: Fuad basa. Oroszország: Mentikoff tengeragy. Északamerika: Stanton hadügyér. Ausztria halottjai: Tonelli és Revoltella, a kereskedelem két legtekintélyesebb képviselői; b. Hoek, pénzügyi kapacitás; Purkynje cseh tudós; Borrosch Mihály, a 48-iki események egyik kiváló szereplője; Dreischoek zongoraművész; Felder Mihály a kézműves-író; Litvinovitz és Reischach érsekek; Windisgrätz Viktorin hg és Wratislaw gróf. A közös hadsereg elveszté következő főrangú tisztjeit: Zobel, Ottinger, Ruckstuhl, Lebzeltern, Mayrhofer és Wernhardt tábornokokat. Még a következő nevezetes halottak neveit jegyezzük föl: Ágost Keresztély, slezwig-holsteini herceg; Giovanni Durando, olasz tábornok; Hastings, angol tengeragy; Dulce, spanyol tábornok; Welcher Tódor, a hírneves német jogtudós; Libri Vilmos, olasz szabadsághős; Grosvenor Richard, marquis of Westminster, Anglia egyik leg-gazdagabb főura; Delangle, a francia senatus elnöke; Ostrovzski László gróf, az 1831-diki lengyel országgyűlés elnöke; Püekler gróf, volt porosz államminiszter; Kieran tudós, Irland érseke; Sanz del Rio, kitűnő spanyol történetíró; Deschamps Antony, ismert francia költő; Wackernagel, Ritter Henrik és Ölkers Tódor, német írók stb.

* (Nyári vihar decemberben.) Északon korácsonykor nagy zivatar kerekedett. Villámlás villámlást, dörgés dörgést ért, s az eső özönével hullott alá. A villám több helyen be is ütött, s az égszét igen erős szél kísérte. Kravic helységben Észék mellett is leütött a villám.

* (A békésmegyei árvíz.) A Körös mind három ágának vizállása, a mostani árvízkor, a valaha észlelt legmagasb vizállást 10 hüvelykkel meghaladta.

Épen most jelent meg
az „ATHENAEUM“ kiadásában

(Posten, Barátok tere 7. sz. a.) s általa Magyarország és Erdély (Kolozsvárot: Stein János) könyvkereskedéseiben kapható:

A kőszívű ember fiai.

Regény 6 kötetben. Irta Jókai Mór.
Ára 6 frt.

Az Athenaeum nagy képes naptára 1870-re, XI. évfolyam.

4-rétt 36 iv számos novellával, encyclopaedikus cikkel, hazai és külföldi táj és néprajzokkal és Magyarország teljes tisztí czimtárával és 3—40 gyönyörű metszvényvel. Ára csak 1 frt.

Boldond Miska naptára 1870-re.

8-ad rét 132 lap, 40 humoristikus metszvényvel és számos mulattató cikkel. Ára 80 kr.

Előfizetési felhívás

„VADÁSZ ÉS VERSENYLAP“

XIV-ik évi folyamára.

A „Vadász és Versenylap“ havonként háromszor 10, 20, és 3 -kán kettős ívrét nagyságu alakban s a leglegnagyobb kiállítással jelenik meg. — Főtartalmát a Felsője király magyarországi és steyeri érdekes vadászatainak élénk festése; a két hazában előforduló nevezeteseb nagy lövadászatok, róka- és nyulfalka kopászatok, agárversenyeken s mulattató vadászkalendronokon kívül az újabb vadászfegyverek ismertetése, vadásztársulatok s lövész-egyletek kimutatásai valamint a kárpáti és erdélyi havasokon elejtett dűvadak (medve, farkas, hiúz) löveggyekeinek kimutatásai, képezik. — Mig a versenyekről szölv részben a magyarországi telivér lötenyésztés, sikk- és akadály versenyeken kívül az újbb lendületet vevő országos lötenyésztésre vonatkozó értekezések, irányeziketek stb, ugy a tonyészto mint lökedvelő közönségnek tanulságos élénk olvasmányt szolgáltatnak. — Előfizetési ár egész évre 10 frt. félévre 5 frt. Az előfizetési pénzek a „Vadász és Versenylap“ kiadó hivatalának Posten, Barátok tere 7. sz. küldendők. — Ajánljuk a két haza Casinói és olvasó egyletei-, lövész- és vadásztársulatai figyelmébe.

A „Vadász és Versenylap“

szekesztősége.

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Semmi őszhaj többé MELANOGENE

Dicquemare-ainé-től, Rouenből. Gyár: Rouen, rue St.-Nicolas 39.
A haj- és szakállnak pillanatnyi gyors, — bár mely árnyasatu, a bőrt műve minden kártekon hatás nélkül festésére.
Ezen festőszert legjobban valamennyi eddigi használtak közt. Főraktár: Pesten, Török J. gyógyszerész úrnál király-utca 7. sz. Ára 3 frt 50 kr. postán 20 krajár több.

BRIGHT'S KRAFT-„NÄHRMEHL“ Kauch Crème-Pulver genannt

leicht verdaulich, nährend und schmackhaft.

Bright erősítő és tápláló-lisztje, crémepornak is nevezve.
könnyen emészthető, tápláló és izletos.

E por, az utasítás szerint tejen főzve, különösen alkalmas az idült beteges, vagy altesti bajokban, gyomorgyengéssel szenvedő ervéneknek; sovány beteges (különösen tüdő) egyéneknek a kik rendes reggeli és vacsorájokat nem élvezhetik; a kik vérfolys, vagy a hashajtó szerkekel tudósag használata által elgyengültek, s különösen ajánlható az oly gyermekeknek, a kik gyöngye idözetek, vagy hirtelen növéstiek.

Egy skatulya ára 50 kr. — Kapható a főraktáran Pesten TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész úrnál, király-utca 7. sz. 1965

Előfizetési felhívás

Magyar Bazár

szépirodalmi és női divatlapra, a legszébb illusztrációkkal.
Megjelenik minden hó 1-jén és 15-én; egy száma 3—3 1/2 nagy folio íven, velin papíron, 60—70 remek metszvényvel, s minden hónapban egy finom színezett divatképpel.

Előfizetési ára 1/2 évre 4 frt, negyed évre 2 frt.

A „Magyar Bazár“ három külön részből áll, a szépirodalmi részből, a tudajdonképmi divatlapból, s az ehhez mellékelte szabásivéből.

A lapnak e része tökéletes hasonmása a híres berlini „Bazarnak“, e világ divat lapnak, mely 10 nemzet nyelvén s 500,000 példányban jelenik meg. Minden hosszadalmas ajánlat helyett csak annyit, hogy feltalálhatni ebben a kölgyek számára — kor és állás szerint — mindent, a nagy bálitöltözésektől kezdve a leggyorszerűbb házi öltönytig, valamint az egész fehér ruhahat minden szabását, mind a két nem számára. Minden szám egy egész panotama az európai divat tárházából.

Szépirodalmi része egészen önálló, s a legszébb illusztrációkkal kísért költemények, eredeti és fordított beszélek, ismeretterjesztő és izlést nemestítő ezikkel váltakoznak benne. E részhez havonként egy-egy szép divatkép van mellékelve, melynek tárgya a Felsője király-utvári divatszallitott divattermeből kerül, s pár alakkal a Buda-Pesten leginkább divó irányt mutatja.

Előfizetheti e lapra Pesten, az „Athenaeum“ kiadó hivatalában (barátok tere 7. sz.) és Magyarországon minden könyvkereskedésében és posta hivatalánál.

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR.
(Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár : Egész évr : 6 frt ; félévre 3 frt ; negyedévre 1.50 kr.
Előfizethetni minden postahivatálnál és könyvárusnál.
Hirdetések díja : 1 hasábos petit sor 7 uj kr:

KIADÓ-TULAJDONOS
az „ATHENAEUM,”
(Barátoktere 7. szám.)

Hirdetés.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

című, számos illusztrációval s pompás színes-nyomású műlapokkal megjelenő,
és a

„HETI POSTA“

című illusztrált politikai hetilapokra.

A „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ 1870. évi *egész éves előfizetői* (habár csak évnegyedenként fizetnének elő) a csomagolási 30 kr beküldése után ingyen részesülnek 1870-re szóló nagy színes műlapunkban, mely az ideinek alakjára nézve párja lesz s

„Bem tábornok jutalma“

cimmal szabadságharcunk egyik legmeghatóbb jelenetét ábrázolja.

A „HAZÁNK S A KÜLFÖLD“ ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEI:

Egész évre 6 frt. — Jan.—jun. félévre 3 frt. — Jan.—márc. évnegyedre 1 frt 50 kr.;
(Az új jutalomkép csomagolására 30 krajcár.)

A „HETI POSTA“ előfizetési feltételei :

Egész évre, (januártól dec.) 4 ft. Félévre (jan.—jun. 2 ft. Évnegyedre (jan.—márc.) 1 ft.

Szokoly Viktor,
felelős szerk.

Kiadó-tulajdonos az „Athenaeum-társulat.”
(Barátok-tere 7. szám.)

TARTALOM.

Cikkek: „A szuezi csatorna teremőjéről.“ — „A király leánya.“ (Költemény.) *Prém Józseftől.* — „Az állatszeldítő.“ (Beszély. Folytatás.) — „Gróf Guyon Rikárd honvédtábornokról.“ *Szokoly Viktoról.* (Folytatás.) — „A sz.-bernáthegyi kóroda s menhely.“ — „A római egyetemes zsinatról.“ — „Vándorlásaim Észak-Amerikában.“ *Rosty Páltól.* (Folyt.) — „A sar-

della.“ — „Egy hét története“ *Vadnay Károlytól.* — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ — „Ujdonságok.“

Képek: Lesseps Ferdinánd, a szuezi csatorna alkotója. — A szent-bernáthegyi kóroda. — Az egyetemes római zsinat. (Az ülések kápolnája a Sz.-Péter templomban.)

Irodalom és zenészet.

— („Magyar köztársasági bank.“) Irta Mudrony Soma, kiadta Aigner L. könyvkereskedése. Ára 1 frt.

— („Az egyház és a házasság“) egyház-örtnelmi tanulmány, tekintettel a polgári házasságra; írta egy r. k. pap,

s ez művében a polgári házasság mellett harcol. Kiadta Aigner Lajos, ára 60 kr.

— („Adatok az újabbkori társadalmi oszméhez.“) a folyó szinatok alkalmából. Közli: D. J. Ára 30. kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Aradra:* Völgyalynak. Nem adjuk ki.
— *Páriába:* 72. Rue Bonaparte. Teljes szívből viszonzozuk az üdvözetet. Művészi pályáján való haladásának öszintén örvendünk. A kérdéses ügyben egyenesen a m. kir. közoktatási miniszteriumhoz sziveskedj fordulni.
— *Pesten:* L. A.-nek. Nem lapunkba való.

— *Kassára:* „Ütött az óra.“ — de e költemény megjelenése számára még nem.

— *Szerecsra:* S. S.-nak. Köszönjük.

— *Pesten:* F. L.-nak. Jobb szeretttük volna lapunk számára azt, melyet közelebb olvastunk öntől.

— *Pesten:* „A vetélytársak.“ Nem adjuk ki.

Ujdonságok.

* (*A főváros lakóinak száma*), mint a népszámlálásból kiderült, jóval felül van a 200,000-en. Érdekes tudni, hogy Pestnek 1842-ben még csak 3519 háza s 61,139 lakosa volt, míg Budának 4088 háza és 30,187 lakosa. Most már egészen más az arány a testvérfőváros és népesedési viszony közt. A Terézvárosban, mely a legnagyobb, 1413 házban 38,002 férfi és 35,824 nő lakik; tehát 73,876 lakos, s így jóval több mint 28 év előtt egész Pesten. A legkisebb városrészb. a Ferencváros, s itt 21,441 lélek van; a Józsefváros 41,408 lakost számlál; s ezek közül 21.282 férfi; a házak száma 1497; kőbánya 4260, és a külteki kerület (majorok, kertek, stb.) 7700 lakosú. Vagyis a Bel- és Lipótváros kivételével 148,685 lakos van Pesten. E két utóbbi városrészből még nincsenek együtt a pontos adatok. E két városrészen vannak a legnagyobb szállások, hol csak egyes családok laknak, s így egyiknek sincs oly sok lakója, mint csak a Józsefvárosnak is; a belváros lakóit 30,000-re lehet tenni, a Lipótvárosét 22—25,000. Budáról még semmi kimutatást nem olvastunk.

* (*Mind az akadémiában, mind a Kisfaludy-Társaságban*) jelentékeny változások lesznek. Az akadémia új alapszabályai most lépnek életbe, és több tisztviselőt választanak. A Kisfaludy-Társaságban is nagyobb változások lesznek a tisztviselők közt. Így Greguss Ágost a titkárságról lemond, miután az egyetemen aesthetikai tanszékét állítanak, s Greguss lesz a tanár. Utódjául a hír Vadnait emlegeti. Azt is beszélük, hogy b. Kemény Zsigmond lemond a Társaság elnökségéről, s helyét Toldi Ferenc, a Társaság egyetlen élő alapító tagja fogja betölteni. Az új jelöltek közt vannak: Vértessy Arnold és b. Podmaniczky Frigyes. Dux Adolf

külső tagot pedig hihetőleg belső taggá választják. A tudományos akadémiában a két elnököt (b. Eötvös és Lónyai) kétségkívül újra megválasztják, s azon esetben, ha Lónyai Menyhért, a mint hírlík, csakugyan végkép lemondana; akkor helyére Horváth Mihályt készülnék megválasztani. A nyelvtudományi osztály elnöki székére Toldi Ferenc van szóban; a titkári állomásra pedig Hunfalvy Pál és Gyulai Pál. Ha Hunfalvyt választják meg; akkor ő az akadémiái könyvtárnokságról lemond, s utódja kétségkívül Budenz József lesz.

* (*Az akadémia rendkívüli nagygyűlést*) tart jan. 17-ikén, melynek tárgyai lesznek: az új alapszabályok életbeléptetése, és az ez által szükségessé vált új választások. Vidéki tagok megjelenése oly módon kérétek, hogy már 15. és 16-án az előleges osztályértekezletben részt vehessenek. Az évi rendes nagygyűlés ideje még nincs meghatározva.

* (*Gyulai Pál*), a színészi képezde aligazgatója és bugzó tanára, hír szerint megvál az intézettől, miután az akadémia egyik első tisztviselőgégére választják meg. A szini képezdére nem örvendetes e hír.

* (*Szigeti József*), e kitünő alakító színművésznünk, s vigjátékaink valódi életető eleme, mint halljuk, nyugdíjaztatott. Maga kérte nyugdíjaztatását, s miután az ellen lehetetlen volt kifogást tenni, kerelmét teljesíteni kellett. Hisszük azonban, hogy az okot, — ha csakugyan vannak ilyenek — melyek Szigeti e lépésének forrásai, elenyésznek még, s e jeles művészetünket nem fogja nélkülözni a jövő színházi évbén sem a nemzeti színház.